

Comitetele din fabrici în timpul Revoluției din Rusia

Rod Jones

2005

Cuprins

Introducere	3
Revoluția din Februarie	4
Crearea Comitetelor din Fabrici	6
Sovietele, Partidele și Sindicatele	10
Țăranii confiscă pământul	13
Zilele lui iulie	15
Cum s-a ajuns la revoluția din Octombrie	17
Soldații, Milițiile și Gărzile Roșii	20
Octombrie 1917	22
Manualul Practic și Contra-Manualul	24
Disciplinarea Muncitorilor	27
Șefii Bolșevici	31
Revoluția Înfrântă	34

Introducere

Pentru muncitorul rus a trăi înseamnă pur și simplu a nu muri.¹

Înainte de februarie 1917, muncitorii ruși îndurau disciplina militară la locul de muncă fiind obligați să lucreze peste program, foarte mulți cădeau victime „accidentelor” de muncă mortale și îndurau foamea când ajungeau acasă după o zi de muncă. În 1905 ei s-au ridicat împotriva monarhiei țariste și au creat ceva cu totul nou în acea luptă – sovietul (sau consiliul). 12 ani mai târziu, după mai bine de doi ani de război și un val din ce în ce mai mare de greve, ei erau pregătiți să înlăture țarismul. Făcând asta, ei și-au creat propriile lor organizații – sovietele și comitetele din fabrici. Așa cum au distrus vechea societate, au fost nevoiți să construiască o societate nouă. Pentru muncitori, acest lucru a însemnat schimbarea condițiilor propriilor lor vieți, mai ales schimbarea condițiilor de muncă. „Pentru că nu sunt mașinăriile, nici fabricile, ci relațiile dintre oameni și interacțiunea dintre ei cele care constituie esența socialismului.”²

De partea încercărilor muncitorilor ruși de a crea socialismul – nu ca o utopie ruptă de realitate și fără nici o legătură cu viața, scrisă în vreun program al vreunui partid politic, ci prin confruntarea realității și schimbarea vieții lor de zi cu zi – au fost activiștii partidelor socialiste, care se presupunea că ar fi rezonat cu aspirațiile clasei muncitoare. Acest eseu spune povestea luptei muncitorilor ruși, în special a luptei pentru comitetele din fabrici. Succesul bolșevicilor în înfrângerea clasei muncitoare și în zdrobirea oricărei speranțe pentru socialism este o altă parte a acestei istorii.

Suporterii de azi ai lui Lenin și Troțki încă fac paradă de scrierile acestora și de politicile lor ca și cum ar fi relevante pentru clasa muncitoare și pentru socialism. Încă e necesar prin urmare să arătăm cât de fundamental capitalistă a fost abordarea politică a lui Lenin și Troțki când s-au trezit în fața clasei muncitoare, care preluase puterea acolo unde conta – în locurile unde se muncea, prin comitetele din fabrici, și în comunități, prin sovietele locale. Partea negativă a acestui eseu este Bolșevismul; partea pozitivă este ce au reușit muncitorii, și ce au încercat să realizeze, chiar și în momentul în care erau înfrânți.

¹ The Russian Revolution of February 1917, Marc Ferro, p112.

² The Russian Enigma, Ante Ciliga, p13.

Revoluția din Februarie

Au fost femeile din clasa muncitoare a Petrogradului cele care au aprins scânteia revoluției din Februarie. După săptămâni de greve, în timpul cărora au îndurat atacuri din partea poliției în interiorul fabricilor, cea mai oprimată parte a clasei muncitoare, femeile care lucrau în atelierele industriei textile, au luat inițiativa. Cererile pentru pâine și atacurile asupra brutăriilor s-au suprapus peste o demonstrație în masă uriașă a femeilor muncitoare de Ziua Internațională a Femeii. Femeile ignoraseră o directivă dată de bolșevicii locali să aștepte până pe 1 mai! Primul lor slogan „Pâine!” a fost repede urmat de altele: „Jos cu autocrația!”, „Gata cu războiul!”

Deja pe 24 februarie, jumătate din Petrograd era în grevă. Muncitorii se duceau la fabrici, dar acolo refuzau să muncească, și în schimb țineau adunări, adoptau rezoluții și apoi porneau pe străzi în marșuri și demonstrații. Comitetul Viborg al bolșevicilor s-a opus grevelor: „(...) din moment comitetul ce a crezut că nu venise timpul pentru acțiune militantă – partidul nu era destul de puternic, iar muncitorii avuseseră prea puține contacte cu soldații – ei au decis să nu facă apel la greve, ci să se pregătească pentru acțiune revoluționară la un anumit moment indefinit din viitor.”¹

Fără să știe că „nu venise timpul”, muncitorii au împins greva mai departe până când 240.000 de muncitori erau pe străzi. Greviștii și demonstrații s-au ciocnit cu poliția înarmată, și, prin urmare, s-au dus la soldați să le ceară ajutor, și mai ales să le ceară arme. Comitetul Central al bolșevicilor în cele din urmă și-a dat seama că e bine să facă apel la grevă, dar doar după ce greva era de mult în desfășurare și deja se transformase în răscoală armată. În seara zilei de 24 februarie, districtul Viborg din Petrograd era deja controlat de revoluționari: secțiile de poliție au fost distruse, și toți polițiștii au fost alungați; prizonierii au fost eliberați, și s-au stabilit legături cu celelalte districte din vecinătate. În seara următoare, compania a 4-a a Regimentului Pavlovski s-a răsculat și a deschis focul asupra poliției. Pe 27 februarie, muncitorii au „vizitat” toate închisorile din Petrograd și au eliberat toți prizonierii politici. Soldații din armată deja se alăturaseră revoluției, și abia după aceea o singură organizație bolșevică a făcut un apel retoric la armată, dar fără să le ceară soldaților să îi sprijine pe muncitori.

Viteza și succesul acestei revoluții, venită de jos, i-au luat prin surprindere pe toți socialiștii – care făceau mereu propagandă pentru o revoluție peste câțiva ani. „Liderii socialiștilor se uitau la mișcare de sus în jos; au ezitat, au amânat, au tras de timp – cu alte cuvinte, nu au condus-o. S-au agățat de mișcare și s-au târât în spatele ei. Cu cât cineva e mai aproape de fabrici, cu atât mai mare e hotărârea și puterea de decizie.”²

În loc să scrie și să vorbească, muncitorii și soldații s-au apucat și au făcut revoluția. Au început prin a-și forma propriile lor organizații pentru a-și realiza propriile lor nevoi. Acum socialiștii au descoperit că muncitorii se comportau într-un fel la care nici ei nu se așteptaseră.

Liderii Revoluției nu au înțeles nici că, odată ce ei însși le ceruseră oamenilor să ia în mâini frâiele comunităților locale, oamenii, care erau sătui să fie conduși și înregimentați, vor răspunde fără să stea pe gânduri la ideea auto-guvernării prin soviete, la încetarea luptelor; că oamenii visau o nouă viață.³

Muncitorii acum nu mai acceptau decizii venite de sus, decât dacă erau de acord cu ele. Puși în fața „haosului” muncitorilor care acționau în numele lor și pentru ei însși, bolșevicul Stalin, socialistul moderat Gorki și anarhistul patriot Prințul Kropotkin au făcut apel la „disciplină”.

¹ History of the Russian Revolution, Leon Troțki, p121.

² Troțki, p131.

³ October 1917 – A Social History of the Russian Revolution, Marc Ferro, p3.

În mod similar, socialiștii nu au ascultat cerințele venite de jos în sus, de la muncitori și de la țărani. Muncitorii cereau ca ziua de lucru să fie redusă la opt ore, să se termine cu munca la bucată, salariile să fie egale, și să se termine cu folosirea copiilor la muncă, să se îmbunătățească condițiile de siguranță a muncii, și cereau politețe din partea conducerii întreprinderilor și fabricilor!

Aceste cerințe inițiale erau o reflectare a dorinței de a umaniza munca și de a-i trata pe muncitori cu demnitate. Femeile muncitoare au cerut și ele salarii egale și condiții mai bune de muncă și de igienă. Noul egalitarism a fost exprimat de asemenea și în alt mod de către muncitori: numai prezentul conta; nimeni nu putea pretinde nici un fel de superioritate sau privilegiu în virtutea faptului a ceea ce făcuse în trecut. Farfuria avea să fie ținută curată: când Hrustalev-Nosav a pretins un loc în comitetul executiv al Sovietului din Petrograd Soviet pe motiv că fusese președintele sovietului în 1905, a fost respins cu huiduieli.

Crearea Comitetelor din Fabrici

Un industriaș, pe numele său Auerbach, s-a plâns că „revoluția a fost înțeleasă de către cei de jos ca ceva care seamăna cu un carnaval de paști: servitorii, de exemplu, au dispărut zile întregi, făceau promenadă în de panglici roșii, se plimbau în mașini, veneau acasă dimineața numai să se spele și plecau din nou să se distreze.”¹

În timp ce unii foloseau noua libertate pentru a vedea cum vechea clasă conducătoare își pierduse timpul, alții se apucaseră să ducă la îndeplinire sarcini constructive.

Comitetele din fabrici au apărut unul după altul: unul dintre primele a fost creat pe 2 martie când muncitorii de la Uzinele 1 de Electricitate din Petrograd și-au ales un consiliu format din 24 de delegați (inclusiv 10 bolșevici).

La sfârșitul lui martie, consilii similare și comitete existau în aproape fiecare fabrică din Petrograd și Moscova: erau mai ales puternice în industria metalurgică.

Sovietul din Petrograd, atunci controlat de către socialiștii moderați care erau ostili preluării controlului fabricilor de către muncitori, a stabilit ca pe 5 martie oamenii să se întoarcă la muncă (întotdeauna asta era cel mai important lucru – să-i pui pe muncitori să muncească), în timp ce se străduiau să facă ordine printre noile comitete din fabrici pentru a le face să fie „de ajutor”. Pe 7 martie a declarat: „Pentru controlul unei fabrici și pentru administrarea unui atelier, pentru buna organizare a muncii, comitetele din fabrici și din ateliere trebuie să se formeze imediat. Ele trebuie să se asigure că forța de muncă nu e risipită și să se îngrijească de condițiile din uzine.”²

Sovietele nu au luptat pentru ziua de muncă de 8 ore pe care muncitorii o cereau insistent până când muncitorii din Moscova și din Petrograd pur și simplu s-au oprit din lucru după opt ore și au părăsit fabricile. Pe 10 martie, Asociația Patronilor din Petrograd a capitulat în fața cerinței zilei de 8 ore, și, în acord cu Sovietul, „a permis” formarea Comitetelor din fabrici, în timp ce prin orice cale încerca să le limiteze puterea și să le restricționeze.

În Moscova lupta a durat mai mult: când Sovietul local a cerut oamenilor să se întoarcă la muncă, muncitorii au refuzat și au rămas pe străzi, forțând Sovietul să declare că ziua de 8 ore va fi instituită din 21 martie, moment în care muncitorii s-au întors la lucru. Muncitorii ruși câștigaseră prima mare bătălie prin propriile lor eforturi, și nu prin efortul sau cu ajutorul Sovietelor dominate de socialiști. Acum aveau mai mult timp să se întâlnească, să discute, să citească și – foarte important – să învețe să folosească pușca.

Comitetele din Fabrici însele au fost capabile să folosească cât mai bine acest nou timp liber câștigat: au format miliții armate ale muncitorilor în interiorul fabricilor, și au organizat cursuri unde muncitori primeau o educație și puteau învăța.

Comitetele și-au stabilit tot felul de sarcini fără să aștepte vreo „permisiune” de la Soviete sau de la Guvernul de Tranziție. Acolo unde nu existau sindicate, comitetele au început negocierile pentru salarii și au pus mâna pe documentele firmelor și s-au uitat în actele contabile. Comitetele au supravegheat angajarea și concedierea muncitorilor. Din cauza sabotajului impus de patroni, unii dintre ei pur și simplu abandonaseră firmele, comitetele au stabilit ca primul scop să fie ca producția să continue, ca firmele să fie aprovizionate cu materiale, ca mașinăriile să nu fie oprite din lucru, iar comenzile să fie asigurate: într-o atmosferă de colaps economic din ce în ce mai mare, comitetele au fost cele care au jucat un rol constructiv, chiar dacă erau doar o formă parțială de asigurare a controlului din partea

¹ citat în Troțki, p256.

² citat în Workers' Control and Socialist Democracy: The Soviet Experience, Carmen Sirianni, p16.

muncitorilor. Distincția dintre control – care implică supraveghere și inspecție a aplicării deciziilor venite din partea altor oameni decât cei care muncesc –, și management, administrare, care implică un proces de luare a deciziilor, nu le scăpase totuși muncitorilor.

Comitetele din fabrică de la masivele uzine Putilov din Petrograd, au fost alese de către 90 la sută dintre muncitori, și la sfârșitul lui aprilie au declarat: „În timp ce muncitorii de la anumite întreprinderi învață ei înșiși cum să se auto-administreze, ei se pregătesc pentru momentul în care proprietatea privată asupra fabricilor va fi abolită și mijloacele de producție vor fi transferate în mâinile clasei muncitoare. Acest țel important, pe care muncitorii se străduiesc să-l atingă, trebuie ținut mereu în minte, chiar și dacă între timp ne ocupăm de detalii mai mărunte.”³

Comitetele din fabrici și-au dat seama că e nevoie să-și coordoneze între ele activitățile în afara porților uzinelor lor, (ca fiecare fabrică să nu se ocupe doar de activitatea ei).

Pași spre a crea o coordonare centralizată au fost făcuți de reprezentanții ai comitetelor din 12 mari uzine metalurgice, care s-au întâlnit în Petrograd pe 13 martie, la mai puțin de 3 săptămâni de la revoluție. Deși această întâlnire nu a dus la stabilirea nici unei organizații permanente, o conferință de la începutul lui aprilie a comitetelor fabricilor din Moscova, și a altor comitete similare din câteva provincii, a stabilit centre de coordonare pentru a asigura legătura și comunicarea între orașe. O conferință a muncitorilor din fabricile de Artilerie și de la Departamentul Naval a aprobat rolul comitetelor de a angaja și concedia, de a ține contabilitatea și așa mai departe. Comitetele radicale ignorau legea și mergeau pe drumul lor așa cum cereau circumstanțele.

Conferința, care a avut loc pe 15 aprilie, a planificat și crearea unui Centru Principal pentru a coordona comitetele fabricilor din sectorul de stat. La sfârșitul lui aprilie, comitetele de la uzinele Putilov au cerut convocarea unei conferințe la care să participe și mai multe comitete din țară. Pe 29 mai, o conferință a comitetelor din Harkov a votat o rezoluție care spunea că comitetele ar trebui să fie „organizații ale insurecției” și că ele ar trebui să preia fabricile și administrarea producției. În mod evident, unii muncitorii gândeau cu câțiva pași înainte și aveau o noțiune clară despre ce era nevoie pentru ca aspirațiile lor să fie îndeplinite.

În mai, speranțele din februarie începeau să pălească: noul guvern a fost un eșec din punctul de vedere al muncitorilor, iar grevele erau sancționate cu concedierea muncitorilor.

Muncitorii și comitetele din fabrici s-au trezit forțați să preia ei înșiși fabricile mai degrabă din cauza acțiunilor conducerii acestora, decât în urma unui angajament către socialism sau către auto-administrare.

„Prima Conferință a Comitetelor din Fabrici din Petrograd și din zonele învecinate”, care fusese cerută de muncitorii de la Putilov, s-a întrunit între 30 mai și 5 iunie. La această conferință au venit delegați din partea a 367 de comitete din fabrici, care reprezentau 337.464 de muncitori din Petrograd (dintr-un total de 400.000).

Principala dezbatere a fost despre cine să conducă industria: socialiștii moderați cereau control de stat din partea guvernului; muncitorii doreau control din partea muncitorilor, și în acest scop erau susținuți de anarho-sindicaliști și de bolșevici (care se convertiseră la această idee cu puțin timp în urmă).

Doar că, în timp ce muncitorii aveau tendința să vadă „controlul din partea muncitorilor” ca însemnând că ei vor fi cei care vor conduce și vor lua deciziile, concepția bolșevicilor era cu totul diferită. Lenin (n-are sens să vă întrebați din comitetul cărei fabrici făcea el parte) a vorbit la această conferință și asta a avut de spus: „(...) o majoritate a muncitorilor ar trebui să intre în toate instituțiile responsabile și (...) administrația ar trebui să dea un raport asupra tuturor acțiunilor sale către organizațiile muncitorilor cu cea mai mare autoritate.”⁴

E evident că aici avem administrația de o parte, și muncitorii de cealaltă parte: separare ca în oricare altă societate de clasă. În rezoluția bolșevicilor care a fost adoptată, comitetelor din fabrici avea „să li

³ citat în Sirianni, p26.

⁴ citat în The Bolshevik Revolution, Volume 2, E H Carr, pp 67-8

se permită să participe” la controlul industriei alături de Soviete, sindicate și reprezentanți ai partidelor politice!

Un Consiliu Central al Comitetelor din Fabrici din Petrograd a fost stabilit și era format din 25 de persoane. Sarcinile sale includeau aprovizionarea cu combustibil, materie primă și mașinării, distribuirea informațiilor și formarea unui comitet pentru a organiza ajutorul către țărani. A reușit să contribuie la slăbirea comitetelor din fabrici în luptele lor, și de atunci încolo avea să fie într-o sedință mai mult sau mai puțin permanentă. Consiliul Central din Petrograd a trimis de asemenea și delegați în alte orașe. La sfârșitul lui iunie, se formaseră deja 25 de Consilii Centrale similare ale comitetelor din fabrici și din districte; iar în octombrie, deja 65 de astfel de consilii centrale existau și au avut loc peste 100 de conferințe în care s-au discutat problemele cu care se confruntau comitetele din fabrici. Raportul de la conferința din Petrograd a notat că „(...) pentru moment, comitetele sunt obligate să intervină în funcționarea economică a afacerilor, altfel acestea nu ar mai putea funcționa.”⁵

La sfârșitul lui iunie, un comitet al fabricii din fabrica Brenner a declarat explicit: „În urma refuzului conducerii fabricii de a continua producția, comitetul muncitorilor a hotărât, într-o adunare generală, să asigure comenzile și să continue producția în fabrică.”⁶ Extrema ostilitate a patronilor față de comitete a fost încurajată de colapsul economic, care ar fi putut fi împiedicat numai dacă aceste comitete se conectau între ele pe plan local, regional și național. Guvernul de Tranziție, sindicatele și Sovietele (aflate sub controlul socialiștilor moderați) erau în mod categoric împotriva comitetelor din fabrici. Muncitorii se identificaseră inițial cu Sovietul din Petrograd: slăbiciunea, inabilitatea sau refuzul Sovietului de a-și asuma cerințele muncitorilor au întărit comitetele din fabrici. Pe măsură ce comitetele se coordonau între ele la nivel național, au intrat în conflict cu sindicatele; pe măsură ce începeau să acționeze politic, intrau în conflict cu „socialiștii” din soviete. Comitetele aveau ca aliați comitetele din comunități, din districte, care se formaseră în tot Petrogradul, parțial și din nevoia de a apăra orașul. Autoritatea și eficiența lor erau atât de mari că oamenii s-au îndreptat spre ele pentru a rezolva problemele care apăruseră. Au deschis cantine, creșe, centre culturale; au început să se ocupe de alcoolism și de jocurile de noroc; au preluat casele goale pe care le-au distribuit nevoiașilor și au început să organizeze aprovizionarea cu alimente.

În fabricile mari, comitetele fabricilor s-au împărțit în sub-comisii pentru fiecare activitate productivă a fabricii. De exemplu, uzinele metalurgice Mednoprokatni aveau 9 astfel de sub-comisii, care se ocupau de: asigurarea combustibilului, de comenzi, de condițiile de muncă, de angajări și de concedieri, de bibliotecă, de demobilizare (adică de trecerea de la producția de război la producția pentru societate), de reparații, de coordonare și de control. Fără îndoială au fost muncitorii calificați cei care aveau tendința să domine mișcarea comitetelor în întregul ei, dar și în întreprinderile individuale. Ei știau cum funcționau fabricile și uzinele, erau mai alfabetizați și învățaseră să se organizeze între ei în timpul anilor de represiune țaristă. Oricum, asta nu înseamnă că muncitorii necalificați nu au jucat un rol foarte important și ei. Forța de muncă din Petrograd se dublase în timpul războiului, și, în ultimul timp, în rândurile muncitorilor intraseră și țărani care erau adesea mai radicali, fiind extrem de anti-țariști și anti-capitaliști. Acești muncitori au fost cei care au făcut presiuni pentru egalizarea salariilor – și foarte mulți militanți dintre muncitorii calificați au preluat cererea lor și au susținut-o.

Comitetele tindeau să rezoneze mai mult cu Bolșevicii pentru că aceștia se arătau a fi mult mai radicali decât socialiștii moderați, menșevicii, și pentru că, inițial, bolșevicii „sprijiniseră” comitetele fabricilor. De fapt, au fost comitetele fabricilor, la capătul aprigei lupte cu patronii, care aveau să fie primele organizații ale muncitorilor care să fie de partea bolșevicilor. O rezoluție bolșevică adoptată la conferința din iunie a obținut 335 de voturi din 421. În orice caz, au fost muncitorii, și nu politicienii, cei care au fost puși în situația de a rezolva probleme reale, practice, cum ar fi să reacționeze la încuierea porților fabricilor de către patroni, un fenomen din ce în ce mai răspândit.

⁵ citat în Ferro (October), p153.

⁶ citat în Ferro (October), p151.

Un muncitor, sătul de nesfârșitele discuții ale militanților politici, le-a vorbit astfel bolșevicilor și Menșevicilor la o conferință: „M-am săturat de discuțiile voastre. Nu răspundeți niciodată la întrebări – ce ne facem dacă șeful amenință că ne încuie fabrica și nu ne mai lasă să muncim? Vă pricepeți foarte bine să faceți proclamații și să spuneți cuvinte, dar nici unul dintre voi nu e în stare să ne spună ce să facem într-o situație reală (...), ce să facem dacă fabrica se închide? Noi am venit aici să decidem asta, și am fost trimiși aici să plecăm de aici cu o decizie în privința asta, și dacă voi nu ne spuneți, atunci noi ne vom vedea de drumul nostru.”⁷

⁷ citat în Ferro (October), p166.

Sovietele, Partidele și Sindicatul

Bolșevicii și Menșevicii se luptau între ei pentru a obține conducerea asupra clasei muncitoare, nu pentru a rezolva problemele muncitorilor. Muncitorii înșiși tindeau să acorde puțină atenție diferențelor dintre diferitele grupuri de stânga și partide, diferențe care, pentru socialiști, contau foarte mult. Bolșevicii și menșevicii de rând au fost uniți oricum în primele zile ale revoluției din februarie: pe măsură ce socialiștii moderați s-au discreditat, bolșevicii au putut să câștige mai mult sprijin, pozând într-un partid care nu face compromisuri.

Revoluția din februarie le-a dat muncitorilor libertatea de a se uni, și au putut să îi oblige astfel pe patroni și pe guvern să facă anumite concesii, cum ar fi reducerea zilei de lucru la 8 ore, condiții mai bune de muncă, asigurări sociale și altele.

Când, din necesitate, mișcarea pentru auto-administrarea fabricilor a început, ea nu era doar ceva străin de cerințele inițiale ale muncitorilor, dar era ceva necunoscut și pentru orice organizație socialistă, și pentru sindicate. În mai, existau 2.000 de sindicate, care aveau 1,5 milioane de membri, în octombrie crescuseră la 2 milioane. Unele sindicate existau doar cu numele, iar apartenența la un sindicat se reducea la o hârtie; altele nu au făcut absolut nimic. Sindicatul active doreau ca comitetele din fabrici să fie filiale locale ale sindicatelor și chiar mai puțin decât atât.

În ce le privește, comitetele, care au fost mult mai rapide în a se organiza și în a rezolva problemele, erau în favoarea cooperării cu sindicatele, dar cu siguranță nu în sensul de a fi subordonate acestora.

Sindicatul erau dominate politic de Menșevici. Pentru ei, revoluția trebuia să fie una burghez-democratică, inaugurând o perioadă a unui capitalism onest, cinstit: astfel, misiunea lor era de a stabili sindicate ca în Europa Occidentală pentru a organiza și apăra muncitorii. Sindicatul erau în favoarea controlului din partea Statului asupra economiei, și într-un asemenea sistem nu era loc nici pentru comitetele din fabrici, nici pentru controlul din partea muncitorilor asupra producției și industriei. Așa cum s-a exprimat menșevicul Dalin: „Comitetele din fabrici trebuie să se asigure doar că producția continuă, dar ele nu ar trebui să preia administrarea producției și nici să preia fabricile în propriile lor mâini (...) Dacă proprietarul abandonează întreprinderea, aceasta nu trebuie să treacă în mâinile muncitorilor, ci să treacă sub jurisdicția orașului sau a guvernului central.”¹ Ori un stat capitalist, ori un stat burghez avea să conducă industria, dar niciodată muncitorii.

O poziție diametral opusă a fost adoptată de anarho-sindicaliști, pentru care comitetele din fabrici erau începutul unei societăți socialiste viitoare. Maksimov (Maximoff) și gruparea „Golos Truda” (Vocea Muncii) au cerut „controlul total din partea muncitorilor” asupra procesului de producție. Atitudinea lor critică față de sindicate și sprijinul solid pentru comitete le-au dat anarho-sindicaliștilor o anumită influență asupra muncitorilor, în special în Viborg și Kronstadt. Oricum, antipatia lor față de centralizare a făcut ca ei să fie neclari și vagi în privința modului în care comitetele fabricilor ar trebui să se interconecteze pe toată suprafața țării.

Bolșevicii au adoptat ceea ce părea a fi o poziție ambiguă, susținând când comitetele, când sindicatele, când controlul din partea muncitorilor, când controlul din partea statului.

Parțial, asta a fost o reflectare a diferențelor dintre conducerea partidului, care (cu excepția lui Lenin) nu era sigură ce să facă prima dată, și dintre bolșevicii de rând, care, destui dintre ei fiind muncitori, erau activi și în comitetele din fabrici.

Tezele din aprilie ale lui Lenin au stabilit această linie de gândire: „Nu „introducerea” socialismului este misiunea noastră imediată, ci tranziția imediată la controlul din partea deputaților Sovietelor

¹ citat în Sirianni, p50.

Muncitorilor asupra producției sociale și a distribuirii produselor”. În „Pravda”, pe 4 iunie, Lenin avea să repete că „controlul din partea muncitorilor” avea să fie asigurat de Soviete: comitetele din fabrici nu s-au calificat nici măcar la a fi menționate de către el.

Pentru Lenin, controlul din partea muncitorilor era o formă de contabilitate, de ținere a evidenței, și socialismul însemna doar controlul statului asupra producției. Mulți militanți din partid credeau că miza era însă o transformare radicală a societății. Navimov, un muncitor bolșevic din Consiliul Central al Comitetelelor Fabricilor, a spus la prima conferință a comitetelor fabricilor din Petrograd: „Controlul trebuie să pornească de jos în sus și nu de sus în jos, trebuie să fie făcut pe baze democratice, și nu pe baze birocratice, și vă cer să luați asupra voastră îndeplinirea acestei misiuni. Numai muncitorii pot realiza ce e necesar pentru existența noastră viitoare.”²

Bolșevicii au ajutat la formarea Consiliului Central al Comitetelelor din Fabrici, dar doar ca să poată folosi comitetele ca unealtă în lupta lor pentru a îndepărta influența menșevicilor asupra sindicatelor și pentru a câștiga ei controlul asupra acestora.

La Congresul Sindicatelor din iunie, Miliutin, reprezentantul bolșevic, a declarat că comitetele ar trebui să fie celule sindicale, iar controlul muncitorilor ar trebui exercitat de către sindicate și de către soviete. Trebuie spus că, înainte de februarie, nici un bolșevic nu s-a gândit la controlul muncitorilor asupra producției și la problemele pe care acesta le ridică: în orice caz, presupunerea lor politică de bază deja începea să-i poziționeze împotriva mișcării reale a muncitorilor. Cum comitetele însele nu erau întotdeauna unite, și erau neclare în privința relației pe care ar trebui s-o aibă cu alte instituții și organizații ale muncitorilor, conflictul nu a prins o formă concretă decât după Octombrie.

În 1905, Sovietul deputaților muncitorilor s-a născut în urma unei greve generale. În 1917, această creație a fost revigorată, dar cu o diferență: socialiștii au creat un Comitet Executiv Provizional al Sovietului, atât independent de muncitori, cât și înaintea muncitorilor. O conducere a fost stabilită, iar aceasta nu avea nici un muncitor în componența sa. Acești primi lideri ai sovietelor erau socialiști moderați, care sperau de fapt că pot face ca sovietele să fie o etapă în crearea aparatului republicii burghezo-democrate.

Au avut loc unele alegeri minore în soviete cât de repede posibil pe 24 februarie, alegerile în toate cartierele orașului au avut loc pe 28 februarie în Petrograd, în prima zi după ce Comitetul Executiv Provizoriu a fost format. Aceste alegeri au permis ca un deputat să fie ales cu 1.000 de voturi – ceea ce însemna un deputat pentru o fabrică mică, sau cât unul pentru o companie de soldați (de regulă acestea erau formate din 250 de bărbați).

Astfel, fabricile mari, care cuprindeau 87% din totalul muncitorilor, au obținut 424 de delegați, fabricile mici, care cuprindeau restul de 13% dintre muncitori, au obținut 422, iar soldații au obținut cam 2.000 de delegați până la mijlocul lui martie.

Nu numai că soldații aveau o influență excesivă în Soviet, dar nici delegații muncitorilor nu erau de obicei muncitori, ci radicali de tot felul din clasa mijlocie.

Comitetul Executiv Provizoriu din Petrograd la început era format din 42 de persoane: acest lucru inițial includea 7 muncitori și 8 soldați, care curând au fost toți îndepărtați. Bolșevicul Șliapnikov a propus cu succes ca fiecare partid socialist să primească automat 2 locuri în Comitetul Executiv. În acest caz, toate partidele, sindicatele mari și cooperativele mai aveau voie să trimită 2 delegați. Astfel, Stalin și Kamenev din partea bolșevicilor, muncitori bine cunoscuți din Petrograd, au intrat în comitet fără a fi aleși. La primul Congres al Sovietelor, au existat 57 de ofițeri executivi, incluzând doar 4 erau muncitori, un marinar și un soldat.

Nici un soldat sau muncitor nu a vorbit deloc în timpul dezbaterilor: toate discursurile au fost ținute de membrii de partid; nici unul dintre aceștia nu provenea din clasa muncitoare.

Rolul dominant al menșevicilor și al social-revoluționarilor, un alt partid socialist moderat, a fost reflectat în modul în care Sovietul din Petrograd a făcut apel urgent ca muncitorii să se întoarcă la muncă în martie, înainte ca Guvernul de Tranziție să cedeze și să accepte ca ziua de lucru să fie redusă

² citat în Sirianni, P55 (from The Russian Revolution and the Factory Committees, Paul Avrich, pp 69-70).

la doar 8 ore, sau în modul în care au încercat să facă pace și să cadă la o înțelegere asupra chestiunii pământului. Acțiunea de masă și amenințarea cu greva generală din partea muncitorilor au fost cele care au obținut pentru muncitori scurtarea zilei de muncă.

În mod similar, Sovietul a încercat să limiteze controlul muncitorilor, prin crearea „Consiliilor de Moderare asupra Muncii” al căror scop era să pună capăt disputelor. A încercat să oprească și demonstrațiile anti-război.

Socialiștii moderați se uitau, de altfel, către burghezie să instituie un capitalism de tip occidental, și nu către muncitori pentru a crea socialismul. În ciuda acestei situații, Comitetul Executiv Provizoriu s-a trezit supus unei presiuni imense venite din partea muncitorilor. A fost obligat să preia banca de stat, trezoreria, tipografia; oficiile de poștă și telegrafie, căile ferate și alte tipografii. Încă din 6 martie, adunările militanților muncitori cereau ca Sovietul să preia puterea. În orice caz, aceste cerințe timpurii pentru „toată puterea către soviete” au fost întâmpinate cu opoziție de către mulți muncitori, de către cei mai mulți soldați și de către o majoritate covârșitoare a liderilor socialiști chiar din Soviet. În această oază, bolșevicii au susținut ideea ca Sovietul să sprijine guvernul de tranziție.

În iunie, existau 519 soviete, dintre care 28 erau doar ale clasei muncitoare, 101 erau ale muncitorilor și soldaților, 305 ale muncitorilor, soldaților și țăranilor, și restul ale tuturor claselor. Majoritatea acestor soviete erau conduse de activiști de partid care nu proveneau din clasa muncitoare. Odată ce militanții de partid au pătruns în aceste soviete mai înalte, ei au controlat și alte posturi. De exemplu, Anisimov, președintele sovietului comitetelor din districtele orașului, nu a fost ales de nici un comitet din districte deloc – el a fost de fapt selectat de către colegii săi menșevici.

Așa cum vedeau lucrurile acești socialiști, în mod evident unii erau destinați să conducă, iar alții să fie conduși. Bolșevicii erau și ei cât se poate de fericiți că-și puteau construi și ei majorități formate din oamenii lor, folosind metode similare.

Pentru muncitori, însă, aceste soviete ale orașelor aveau tendința să fie prea încete în a-i ajuta să rezolve problemele urgente. Sovietele locale și comitetele din fabrici acționau pe cont propriu fără aprobare de sus pentru a rezolva chestiunile presante. Uneori ele acționau împreună la nivelul unui district local. Aici muncitorii au fost capabili să conducă afacerile, lăsându-i pe intelectuali să țină discursuri în sovietele orașelor. Sovietele locale s-au ocupat de problemele economice, politice și sociale: alimente, locuințe, justiție și cultură, tot ce făcea parte din raza lor de acțiune. Și-au apărat autonomia locală, dar au fost pregătite să se unească – de jos – și o conferință între districte a fost ținută la Petrograd. Aceasta le-a făcut să intre în conflict cu comitetul executiv al sovietului orașului. În mod similar, la Moscova, sovietele locale (din districte) erau mult mai radicale decât sovietul orașului condus de menșevici.

Țăranii confiscă pământul

În timp ce muncitorii și soldații emiteau cerințe pentru ca alții să le îndeplinească, și încet-încet își dădeau seama că doar ei înșiși puteau să obțină ce își propuneau, țăranii au trecut la acțiune directă. Răscoalele țărănești și confiscarea pământului s-au răspândit foarte repede. Țăranii și-au făcut propria lor reformă agrară și au ignorat guvenul de tranziție care se pronunțase și era împotriva confiscării pământului. Comitetele țăranilor au fost formate la sate, în volost, uezd (districte) și gubernii (regiuni). Deciziile tindeau să meargă de jos în sus: deciziile date de sus în jos erau respectate doar dacă cei care le primeau erau de acord cu ele.

Disputele din interiorul Social-Revoluționarilor, partidul țăranilor, nu îi interesau în mod real pe țărani. Ce conta pentru ei era ca deciziile pe care le luau și regulile, pe care le stabileau asupra chestiunii pământului, să fie ireversibile.

Imaginea țăranilor ca o masă de ignoranți anti-socialiști, într-o mare în care muncitorii ruși s-ar fi înecat, este chiar foarte greșită. Țăranii au putut să se organizeze și să-și conducă treburile cu entuziasm: analfabetismul nu avea să fie un obstacol în calea abilității lor de organizare. Cei 45 de membri ai Comitetului Țăranilor din Novochastki obișnuiau să spună că „ei organizau noua societate”. Convenția Țăranilor din Penza din 15 mai a fost compusă din țărani analfabeți și un singur profesor care putea citi și scrie – el le-a scris rezoluțiile. Țăranii le-au cerut proprietarilor „să aplice deciziile luate de ei și să își dea în mod liber proprietățile comitetului pământului (volost) pentru a evita ocuparea ilegală a terenurilor de către țărani, care ar fi acționat pe cont propriu.”¹

Convenția a început să controleze chiriile, să pună ordine în privința suprafeței de pământ pe care fiecare persoană sau familie urma să o aibă, să supervizeze recoltele și să se asigure că pământul e folosit cu eficiență.

Adunarea țăranilor de la Samara a scos la iveală o mare nerăbdare a țăranilor provocată de tergiversările politicianilor asupra chestiunii pământului. Un țăran a strigat la un menșevic: „Ne spuneți mereu să așteptăm! Dobitocule, nu fă pe prostul cu noi!”

Țăranii au acordat puțină importanță sfaturilor privind „legalitatea” acțiunilor lor – „Gașca asta de avocați...”, a spus unul dintre ei, „Ăștia mereu spun că sunt de partea noastră, dar noi ne-am dat seama ce vor să facă: ne vor trăda.”²

Decretul lui Lenin asupra Pământului nu a putut face mai mult decât să recunoască un fapt împlinit deja: 65 dintre cele 70 de soviete țăranilor deja împărțiseră pământul.

Țăranii nu s-au gândit de două ori când a fost să scape de jugul religiei. Un preot se plângea astfel: „Enoriașii mei se duc acum doar la adunările sovietului, și când le reamintesc să vină la biserică, ei îmi spun în față că nu au timp de așa ceva.”³

Un țăran i-a spus unui preot de la obraz: „De secole, câțiva nobili și moșieri au fost stăpâni peste milioane de oameni săraci, au stors și ultima picătură de sânge din ei: și voi, preoții, ați zis că așa era drept și că așa trebuia să fie. Așa cântați la biserică: „Trăiască Țării și conducătorii noștri”. Și acum când poporul are putere și încearcă să stabilească egalitatea, voi, „Sfinților”, nu vreți să ne recunoașteți.”⁴

Muncitorii erau conștienți de cât de importanți erau țăranii pentru ca revoluția să reușească. Conferința din Petrograd a Comitetelor Fabricilor a discutat chestiunea agrară în sensul pecetlirii relațiilor

¹ citat în Ferro (October), p118.

² citat în Ferro (October), p120.

³ citat în Ferro (October), p62.

⁴ citat în Ferro (October), p65.

dintre muncitori și țărani. Muncitorii din Petrograd au creat comisii speciale în fabrici pentru a aduna resturi de metale și piese defecte pentru un proiect căruia i-au spus „De la Muncitor pentru Țăran”: din acele piese urmau să facă unelte pentru cultivat pământul, pe care doreau să le dea comitetelor de țărani. Delegații erau trimiși la sate să negocieze direct, de la muncitor la țăran, aprovizionarea cu grâu. Nu există nici un motiv pentru a presupune că țărani și muncitorii nu ar fi putut să consolideze o relație de cooperare între ei: auto-administrarea muncitorilor nu reprezenta nici o amenințare pentru țărani.

Zilele lui iulie

În luna iunie au izbucnit greve în rândul celor mai exploatați muncitori – vopsitorii, copiştii, lucrătorii din spălătorii, și muncitorii necalificați.

Inflația, combinată cu faptul că patronii închisese atelierele și fabricile pentru ca oamenii să nu poată munci, la care se adăuga frustrarea față de ce făceau guvernul și sovietele, a dus la tensiuni foarte mari.

În timpul unei demonstrații din 18 iunie, muncitorii de la o fabrică au venit cu un banner pe care au scris un slogan izbitor: „**Dreptul la Viață e mai important decât dreptul la proprietate privată!**” Acest slogan s-a ridicat deasupra mlaștinii în care bălteau celelalte afișe de partid și care spuneau de obicei „Jos Guvernul!”

Au fost muncitorii cei care au pus problema în termeni principali, legați de fundamentul ei.

Cum uzinele Putilov intraseră în grevă, muncitorii metalurgiști calificați acum se alăturau și ei mișcărilor de stradă.

Bolșevicii le-au cerut insistent și urgent să se abțină. Lenin s-a arătat emoționat de situația lor când a declarat pentru „Pravda” pe 21 iunie: „Noi înțelegem amărăciunea voastră, înțelegem freacăta muncitorilor din Petersburg, dar trebuie să vă spunem: Tovarășii, acum un atac n-ar avea nici un rost.” Mulți muncitori de rând bolșevici s-au plâns față de poziția lui Lenin, pentru că nu le plăcea să joace rolul „furtunului de stins flăcările.”

La ședința de la uzinele Putilov, un bolșevic le-a spus muncitorilor că ar trebui să aștepte până când Partidul va declara dacă o demonstrație era oportună sau nu, și s-a trezit pus la punct de muncitori, care i-au dat o replică ascuțită: „Din nou, voi trageți de timp și amânați lucrurile. Noi nu putem continua așa. (...)”¹

Cântărind atitudinea bolșevicilor, muncitorii au ținut mereu minte că și grevele din februarie au avut loc împotriva și în ciuda sfatului „liderilor”, și că acțiunea de jos în sus a fost cea care a dus la reducerea zilei de muncă la 8 ore.

La începutul lui iulie, fabricile au intrat în grevă, și Gărzile Roșii erau deja înarmate și gata de luptă. Pe 3 iulie, bolșevicii au făcut tot ce au putut pentru a ține în cazărmi regimentele de artilerie, iar Tomski s-a plâns la o conferință a bolșevicilor, astfel: „Regimentele care au intrat în grevă s-au purtat într-o manieră netovărășească, pentru că nu au rugat Comitetul Central al partidului nostru să ia în considerare înainte dacă e cazul ca ei să participe la o asemenea manifestare.” El a cerut de urgență ca un apel să fie făcut pentru „a ține masele în frâu”.

Lenin le-a vorbit manifestațiilor în dimineața de 4 iulie, și a insistat asupra nevoii ca marșul să fie pașnic, spre uimirea totală a marinarilor înarmați, care așteptau ca acțiunea lor să fie susținută. Marșul a fost o chestiune care a privit strict clasa muncitoare, mii au ieșit pe străzi din cartierele sărace ale Petrogradului și au cerut „Toată puterea către soviete!”. Dar, Sovietul nu era la fel de nerăbdător: un muncitor a trebuit să strige la Chernov, unul dintre liderii socialiștilor moderați din Soviet: „Ia puterea, idiotul naibii, ți-e dată pe tavă.”

În loc să preia puterea, liderii Sovietului și aliații lor socialiști din Guvernul de Tranziție au aranjat ca trupele loiale lor să le închidă gura celor care cereau așa ceva! Aproximativ 400 de muncitori și de soldați au fost uciși pentru ca socialiștii moderați să poată părea respectabili în fața burgheziei. Era clar că bolșevicii, care au reușit să rămână nepătați de astfel de evenimente, vor atrage sprijinul din partea muncitorilor. După ce au reușit să reducă manifestațiile din iulie la o simplă demonstrație, bolșevicii

¹ citat în Troțki, p528.

s-au pus pe „organizare”. În toiul agitației din iulie, Kamenev a spus: „Misiunea noastră actuală e de a da mișcării un caracter organizat.”

Câștigarea voturilor și a pozițiilor de decizie erau intențiile pe care bolșevicii le urmăreau în paralel. Când bolșevicii au câștigat controlul asupra secțiunii muncitorilor din Sovietul din Petrograd, după estimarea lui Troțki, acest lucru echivala cu realizarea socialismului: „Din cuvintele rostite de oratorii Bolșevici, demonștrării au aflat de victoria pe care au câștigat-o în secțiunea muncitorilor și asta le-a dat o satisfacție la fel de palpabilă cu cea a intrării în epoca puterii sovietice.”² În ciuda influenței lor limitate, bolșevicii s-au trezit subiectul represiunii din partea socialiștilor, care le-au interzis ziarele și i-au arestat pe toți liderii militanți pe care au pus mâna. Socialiștii moderați fără îndoială credeau în propria lor propagandă, că „agitatorii” au fost cei care au iscat agitația printre muncitori. Propriul lor eșec în realizarea cerințelor oamenilor nu a fost luat în considerare. Tema represiunii a fost foarte clar exprimată de Generalul Alb, Kornilov, la sfârșitul lui iulie: „Avem nevoie de trei armate – una în tranșee, una în fabrici și una la căile ferate pentru a face legătura între toate trei. (...) Toate aceste trei armate trebuie să fie la fel de disciplinate ca și cea de pe front.” Nu peste mult timp, Troțki avea să spună și el același lucru.

² Troțki, p528.

Cum s-a ajuns la revoluția din Octombrie

Represiunea care a urmat încercărilor avortate din Iulie a fost în special îndreptată împotriva muncitorilor, întrucât și capitaliștii și politicienii burghezi cereau toți să se termine cu „anarhia” din fabrici.

A fost atacat dreptul comitetelor din fabrici de a se întruni în timpul orelor de lucru. Comitetul Industriașilor Uniți a propus ca cei care făceau parte din comitetele fabricilor să nu mai fie plătiți pentru timpul dedicat treburilor comitetelor; unii patroni au încetat să-i mai plătească pe muncitori pentru orele pe care le dedicau activității din milițiile muncitorești; unii au refuzat să permită comitetelor din fabrici să se întrunească în interiorul fabricilor.

Fabricile au fost închise, în parte pentru că asta a fost politica premeditată a patronilor, dar și din cauza lipsei combustibilului și a altor materii prime, provocată de faptul că rețeaua de trenuri ale căilor ferate fusese adusă pe marginea prăpastiei.

Șefii refuzau comenzile pentru fabrici ca să aibă motive să nu-i mai plătească pe muncitori, unii patroni au început să-și mute fabricile și mașinăriile în alte zone mai puțin radicale pentru a putea să le repornească acolo. Asociația Manufacturierilor din Petrograd a făcut o campanie pentru ca muncitorii să fie plătiți pentru munca la bucată (la normă) și atelierele să poată lucra non-stop. Toate acestea au fost o încercare concertată de a suprima atât comitetele din fabrici, cât și controlul din partea muncitorilor asupra producției.

Motto-ul burgheziei părea a fi: „Țara n-are decât să se ducă de râpă, dacă nu mai e a noastră.”

Unele soviete locale au fost nevoite să preia organizarea aprovizionării cu mărfuri și bunuri de necesitate, după ce comerțul s-a prăbușit. Socialiștii din guvern nu i-au ajutat deloc și nici nu îi susțineau pe cei din Soviete. Skobelev, ministrul menșevic al muncii, care deja la sfârșitul lui august emisese o circulară care spunea că orice întâlnire a muncitorilor în timpul orelor de lucru era ilegală, a pus în circulație un avertisment din partea industriașilor din Urali care condamnau „orice interferență din partea comitetelor fabricilor în managementul întreprinderilor (...).”

Atacați din toate părțile, muncitorii au simțit pe pielea lor ineficiența sovietelor superioare și a sindicatelor. Din ce în ce mai mult își dădeau seama că ei singuri trebuie să se organizeze și să se apere. Cel mai eficient mod prin care puteau face asta era prin comitetele din fabrici. În august, a avut loc a doua conferință a comitetelor din fabrici din Petrograd și din împrejurimi. Aceasta a reușit foarte bine să ajute comitetele să se organizeze. Adunarea Generală a tuturor muncitorilor din fabrică era cel mai înalt organism și coloana vertebrală a mișcării. Din această adunare erau aleși cei din comitetele din fabrici. Decizia unei adunări generale putea fi contestată doar de Consiliul Central al comitetelor din fabrici, un organism format din toate fabricile. Adunarea generală avea dreptul de a revoca și realege comitetul în orice moment. Pentru ca un comitet din fabrică să fie validat, cel puțin 50 la sută dintre muncitori trebuia să fi votat. Subcomitetele aveau să fie formate de către diferitele departamente din fabrici, și aveau de îndeplinit sarcini specifice. „Comitetele din fabrici și din ateliere nu au fost create pe baze temporare. Masele i-au ales în aceste comitete pe cei care în viața de zi cu zi la fabrică au demonstrat că sunt hotărâți, că sunt pricepuți și că sunt dedicați și devotați intereselor muncitorilor.”¹

La această conferință, bolșevicii au fost cei care din nou au spus că treaba comitetelor era să supravezeze, și nu să inițieze deciziile; anarhiștii au fost cei care au apărut ideea auto-administrării. Comitetele fabricilor din Petrograd se confruntau cu problema menținerii producției pentru ca economia să nu se dezintegreze: sabotajul din partea patronilor îi obliga pe muncitori să preia fabricile. Presiunea era

¹ Troțki, p799.

din ce în ce mai mare pentru preluarea fabricilor, pentru ca întreprinderile să fie naționalizate și să se asigure controlul din partea muncitorilor.

În august, muncitorii au răspuns din ce în ce mai susținut la ofensiva șefilor începută în iulie. Cum avangarda muncitorilor din metalurgie a adoptat o atitudine precaută, alți muncitori au ieșit în față și au preluat conducerea luptei. Pe 12 august a avut loc o grevă generală în Moscova. Un observator a comentat astfel: „Luminile sunt stinse, tramvaiele nu merg, fabricile și atelierile sunt închise, lucrătorii din stații, chiar și chelnerii din restaurante sunt în grevă.” Aproximativ 400.000 de muncitori din Moscova intraseră în grevă. Au avut loc greve și în alte orașe mari cum ar fi Kiev. Muncitorii din pielăriile din Moscova au intrat și ei în grevă pentru a câștiga dreptul ca comitetele din fabrici să fie cele care fac angajările și concedierile. În unele locuri, comitetele i-au arestat pe șefi și pe manageri.

Deși începuse o revigorare a activității sovietelor de jos în sus, rolul conducător al comitetelor din fabrici în acest sens a fost evident. Chiar și Lenin a recunoscut asta, scurt, în august: „Trebuie să mutăm centrul de gravitație în comitetele din fabrici și din ateliere. Acestea trebuie să devină organele de insurecție.” Acest entuziasm afișat pentru organizațiile muncitorilor nu avea să dureze mult, însă. Pe 31 august, bolșevicii au câștigat majoritatea în Sovietul din Petrograd, și după 5 zile au câștigat și Sovietul din Moscova. Acum Lenin și Troțki cereau: „Toată puterea la sovietele bolșevice!”

Bolșevicii au obținut controlul și asupra unor sindicate, care deja se exprimaseră împotriva comitetelor din fabrici. Sindicatele centraliste doreau ca comitetele să supervizeze mersul lucrurilor pe plan local, și nimic mai mult; din cauza asta aveau să piardă controlul asupra rețelelor de comitete care se luptau pentru a obține managementul colectiv asupra fabricilor, orașelor și la nivel național.

Dar comitetele deja se organizau la nivel național. Pe 15 octombrie ele au publicat propriul lor ziar ‘Novi Put’ (‘Noua Cale’). Între 17 și 22 octombrie ele au ținut prima conferință a tuturor comitetelor din fabrici la care au participat 137 de reprezentanți din 49 de centre industriale, 66 de delegați fiind bolșevici.

Conferința a s-a pronunțat pentru crearea un Consiliu la nivelul Rusiei, și a discutat problemele din Consiliul Central al Comitetelor Fabricilor. Cum comitetele locale și-au păstrat cei mai buni activiști, locurile rămase libere au fost completate de reprezentanți din partea Sovietelor, sindicatelor și partidelor politice.

Conferința a declarat că: „Muncitorii sunt mai interesați decât patronii în corecta și neîntrerupta activitate a fabricilor.” Controlul din partea muncitorilor era „în interesul întregii țări și trebuia sprijinit de țărănimea revoluționară și de armata revoluționară.”

Bolșevicul Miliutin a susținut că, pentru asigurarea controlului muncitorilor, trebuia preluat controlul asupra sovietelor. Tovarășul său, Larin, a atins o temă care avea să devină una dintre favoritele lui Lenin: „Germania și-a stabilit un program economic, dar acesta a fost conceput în interesele clasei conducătoare: și noi trebuie să facem la fel, numai că trebuie să-l concepem în interesele muncitorilor.”

Un anarhist, Pistrkovski, a atacat dur sindicatele: „sindicatele încearcă să ne sugrume. Membrii lor nici măcar nu vin în fabrici. Sunt mereu dispuse să facă compromisuri. Comitetele sunt cheia viitorului.”

Sindicatele erau controlate mai ales de menșevici și se opuneau declanșării unei noi Revoluții în Octombrie. Comitetele din fabrici, de cealaltă parte, au cerut sovietelor să preia puterea. În timpul lunii octombrie, puterea trecea din ce în ce mai mult în mâinile muncitorilor, soldaților și țăranilor. Lucrătorii din tipografii au acționat pentru a bloca propaganda contra-revoluționară; muncitorii din fabricile de muniție și cei de la distribuție controlau cine primea arme și muniție; comitetele de electricitate din Petrograd au stabilit legături cu alte comitetele pentru a obține cărbune pentru locomotive pentru a putea asigura distribuția producției din fabrici și pentru a putea astfel să blocheze sabotajul din partea patronilor; o conferință a muncitorilor din fabricile de muniție a cerut un guvern format din soviete care să stabilească o strategie pentru a trece de la producția de război la producția pe timp de pace.

Între timp, Lenin scria în seara din 24 octombrie: „Cine să preia puterea? Asta acum nu are nici o importanță. Lăsați Comitetul Militar Revoluționar să o preia, sau „oricare altă instituție”, care va declara

pe urmă că va ceda puterea singurilor reprezentanți adevărați ai intereselor poporului.”² Nu „poporului”, nici „reprezentanților poporului”, ci „reprezentanților intereselor poporului”: adică Partidului Bolșevic condus de Lenin. Programul lui Lenin pentru revoluție a adoptat cerințele din partea mișcării de masă – înlocuirea guvernului existent cu un guvern pe sistemul sovietelor, încetarea războiului, distribuirea pământului către țărani, stabilirea controlului din partea muncitorilor – numai pentru ca ulterior să dilueze aceste cerințe și să țină în frâu masele. Controlul din partea muncitorilor, de exemplu, nu trebuia să fie nimic altceva decât „la nivel național, atotcuprinzătoare, omniprezentă cea mai exactă și riguroasă ținere în evidență a producției și distribuției de bunuri,” iar mașinăria existentă a statului să fie preluată pentru așa ceva.³

² citat în Troțki, p1132.

³ vezi Carr, pp 71-2.

Soldații, Milițiile și Gărzile Roșii

Când au aflat vestea despre Revoluția din Februarie, „Toți soldații au spus „Slavă Domnului! Poate acum va fi Pace!”, așa cum a relatat un delegat la conferința sovietelor din martie. Cum disciplina în armată s-a prăbușit, soldații au cerut imediat să fie tratați cu mai multă demnitate și respect, să fie tratați ca oameni, și nu insultați de ofițerii lor care vorbeau cu ei ca și cum ar fi fost animale sau infantili, să nu mai fie obligați să salute, și să se bucure de aceleași drepturi politice și civile de care se bucurau și ceilalți cetățeni.

Mai presus de orice, soldații cereau ca războiul să înceteze. Au ales din rândurile lor comitete ale soldaților care controlau armele, și și-au trimis reprezentanți în soviete.

Un milion de soldați pur și simplu au dezertat de pe front pentru a se întoarce acasă și pentru a-și primi partea lor de pământ. După aprilie, soldații au început să îi sprijine pe muncitori; unii chiar au participat la manifestațiile acestora din iulie.

După asta, autoritățile au încercat să ia măsuri pentru a reinstaura disciplina în armată.

Însă, neîncrederea soldaților în ofițerii lor ajunsese mult prea departe deja.

Așa cum cel care va forma Armata Roșie – și viitorul angajator al ofițerilor țariști – a remarcat: „Pe de altă parte, muncitorii și anarhiștii vedeau orice pericol posibil ca venind tocmai din rândurile acestor ofițeri străluciți.”

Comitetele soldaților au început să ceară pământ pentru țăranii, abolirea proprietății private, formarea de miliții ale muncitorilor, și controlul muncitorilor asupra producției fabricilor. Popularitatea bolșevicilor a crescut în rândurile lor din cauza faptului că soldații credeau că și bolșevicii doreau pacea.

În primele zile ale revoluției, în februarie și în martie, 30.000 de pistoale și 40.000 de puști au dispărut din depozitele de muniție ale armatei, și multe au ajuns în mâinile muncitorilor. Primele miliții ale muncitorilor au fost formate de tipografi. Fiind create mai ales de către muncitori care nu făceau parte din nici un partid, aceste miliții aveau ca misiune apărarea fabricilor.

Gărzile muncitorești din fabrici le-au dat comitetelor din fabrici puterea de a-și impune deciziile asupra patronilor și angajatorilor care se opuneau. Gărzile Roșii au acționat și pentru a preveni sabotajul din partea patronilor și din partea agenților patronilor. Când, după mișcările de stradă din iulie, au fost făcute încercări pentru a-i dezarma pe muncitori, aceștia au renunțat doar la armele stricate și vechi și au păstrat armele bune și muniția bună. După lovitura de stat nereușită a generalului de armată Kornilov împotriva guvernului de tranziție, muncitorii și-au ținut mereu armele în apropierea lor chiar și atunci când munceau.

Femeile muncitoare au format divizii ale Crucii Roșii în interiorul fabricilor și au început să ia cursuri despre cum să îngrijească răniții. Din ce în ce mai mult, comitetele din fabrici primeau materiale atât pentru amenajarea unor spitale, cât și pentru echiparea unor ambulanțe.

Comitetele fabricilor din Viborg își stabiliseră propriul lor comitet militar revoluționar. Acesta a format patrulare pentru cartiere, și a obținut cheile de la podurile basculante și a studiat care erau punctele slabe în apărarea cartierelor.

Înarmarea muncitorilor ajunsese mult prea departe ca autoritățile să mai poată face ceva împotriva ei. În timpul încercării de lovitură de stat a lui Kornilov, autoritățile au fost nevoite să se bazeze pe muncitori. Lucrătorii de la căile ferate au distrus șinele pentru a-i opri pe oamenii lui Kornilov. Și acești lucrători s-au înarmat. Funcționarii de la poștă au blocat comunicațiile; sovietele din stațiile de tren au deturnat trenurile care transportau regimentele pentru Kornilov și care astfel nu au mai ajuns la destinație.

Presiunea de jos în sus a dus la reconstruirea sovietelor locale pentru a putea ține piept reacționarilor. Milițiile muncitorilor și Gărzile Roșii erau foarte apropiate de comitetele din fabrici și de sovietele locale. Patrurile erau formate din echipe ale muncitorilor de rând, așa că toți muncitorii au ajuns să facă parte din miliții o anumită perioadă de timp, prin rotație. Fabricile au muncit peste program pentru a produce arme și muniție. În timp ce cei care aveau arme deja se antrenau să învețe cum să le folosească, cei care nu aveau arme învățau alte aptitudini militare, cum ar fi să ridice fortificații.

Gărzile Roșii, care erau formate din 40.000 de oameni, au păstrat ordinea în cartierele clasei muncitoare, au pus capăt hoțiilor, au protejat greviștii și demonstranții, au sprijinit și au apărat fizic pe cei care făceau parte din comitetele fabricilor.

Octombrie 1917

Insurecția care i-a adus la putere pe bolșevici a fost, strict vorbind, munca Comitetului Militar Revoluționar și a Sovietului din Petrograd. Deși numai câțiva erau implicați activ inițial, totala lipsă de opoziție față de ei în absența sprijinului pentru Guvernul de Tranziție însemna că nu ar putea fi descriși ca fiind o minoritate. Sprijinul pentru acțiune a venit rapid după eveniment din partea Sindicatelor din Sovietul din Petrograd și din partea Comitetelor Fabricilor din Sovietul din Petrograd, printre alții.

Comitetele fabricilor s-au raliat bolșevicilor pentru că aceștia s-au prefăcut că sprijină aspirațiile muncitorilor. Comitetele au fost active în timpul manifestațiilor în iulie, și au ajutat la organizarea de gărzii armate, și au fost implicate în Comitetul Militar Revoluționar.

Skripnik, un bolșevic din Consiliul Central al Comitetelor Fabricilor a spus Comitetului Central al Partidului că muncitorii erau gata de revoluție, și că, dacă aceasta nu aceasta mai era amânată mult, atunci comitetele aveau să treacă de partea anarho-sindicaliștilor.

O adunare de masă în Petrograd a cerut celui de-al doilea Congres al Deputaților Muncitorilor și Soldaților să formeze un guvern. Aceasta era o ratificare clară pentru preluarea puterii. Dacă revoluția din Octombrie a fost „ușoară”, acest lucru se datorează întregului efort de organizare dinainte a revoluției. Guvernul de Tranziție se discreditase total, iar latura reacționară a bolșevicilor nu ieșise la iveală încă.

În ciuda imensei mase de muncitori și soldați care s-au înghesuit pentru a putea participa la Congresul Sovietului din 25 octombrie, prezidiul a fost ales pentru a fi format din 14 bolșevici, 7 social-revoluționari, 3 menșevici și un internaționalist. Apoi bolșevicii i-au împins în față pe candidații lor din partea muncitorilor – Lenin, Troțki, Kamenev, Zinoviev și ceilalți.

Când s-a pus problema formării guvernului, Kamenev a citit în fața Comitetului Central al partidului bolșevic propunerea pentru înființarea unui Soviet al Comisarilor Poporului, prin care „controlul asupra activităților guvernului era investit Congresul Sovietelor și Comitetul său Central executiv.” Șapte bolșevici din comitetul central al partidului au fost nominalizați, și astfel, Lenin și Troțki au ajuns în conducerea lui, fără să fi muncit o singură zi în viața lor. „Guvernul muncitorilor” era acum format din revoluționari proveniți din clasa de mijloc profesională.

Conducerea partidului bolșevic din acea vreme era compusă din militanți foarte bine educați, a căror vârstă era în medie 35 de ani. Cei mai mulți aveau din ce trăi, și astfel nu aveau nevoie să muncească, întreținându-se ori din averea familiilor lor, ori din fondurile primite de la partid. Unii și-au luat slujbe „pentru a intra în industrie” (o înnoire a vechii idei a lui Narodnik de apropiere față de oameni: aceasta e foarte mult copiată azi de cei care-i imită pe bolșevici). La originile lor, bolșevicii proveneau din aristocrație, cum ar fi Chicherin, din birocrație, cum erau Lenin și Kollontai, veneau din rândurile moșierilor burghezi (Smilga), din rândurile comercianților burghezi (Ioffe) și din rândurile marilor industriași burghezi (Piatakov). Aceștia erau oameni care făceau parte, de fapt, din clasa conducătoare.

Au fost Gărzile Roșii cele care au dizolvat cu hotărâre Adunarea Constituantă, un parlament în stil occidental. În timp ce membrii Adunării și socialiștii (inclusiv câțiva bolșevici) s-au șocat, populația în întregul ei era complet indiferentă.

Trifonov, din Gărzile Roșii, încercase să transforme Gărzile Roșii într-o miliție aflată sub controlul comitetelor fabricilor astfel încât toți muncitorii să facă parte și să participe la activitățile Gărzilor Roșii, prin rotație. Dar, după Octombrie, Bolșevicii nu mai aveau încredere în Gărzile Roșii, întrucât acestea erau un braț armat care era independent de partidul lor și Lenin a spus doar că „locul celor mai buni muncitori e în fabrică”.

Muncitorii în general au folosit sloganurile bolșevicilor, cu excepția celui care se referea la naționalizare, cu care muncitorii nu erau de acord pentru că doreau ca producția să fie controlată de către ei prin

intermediul comitetelor din fabrici. Chiar în toiul revoluției, când bolșevicii au putut să ridice masele, conflictul dintre ei și muncitori începuse să ia amploare. În anumite privințe, muncitorii au mers mai departe decât bolșevicii. Au fost muncitorii cei care au insistat să se închidă toate ziarele burghezilor, și ca burghezii să fie obligați să muncească sau să fie expulzați. Dar partidul a fost cel care-a ieșit câștigător la sfârșitul zilei: în 1916, constituția noului stat a fost ratificată, și ea conținea următoarea prevedere: „partidul conduce și numește întregul aparat de stat.” Muncitorii, după tot ce făcuseră, au rămas tot muncitori.

Manualul Practic și Contra-Manualul

În eseul său, „Statul și Revoluția”, scris înainte de revoluția din Octombrie, dar publicat doar în 1918, Lenin a cerut ca „fiecare bucătar să fie în stare să guverneze”, și ca muncitorii să fie cei care fac planul pentru societatea socialistă.

Activiștii militanți din comitetele fabricilor erau conștienți de nevoia de a coordona propriile lor activități și de a le centraliza. Chiar în următoarea zi după revoluția din Octombrie, reprezentanții de la Consiliul Central al Comitetelelor din Fabrici s-au întâlnit cu Lenin și cu o parte dintre liderii sindicatelor și le-au propus crearea unui Consiliu Economic de Tranziție al poporului rus. Aici exista un plan adevărat venit din partea celor care aparțineau într-adevăr avangardei clasei muncitoare. Ei au sugerat ca două treimi din componența acestui consiliu să fie reprezentanți ai muncitorilor din comitetele din fabrici, sindicate și Comitetul Executiv Central al Sovietului, și o treime să fie formată din patroni și tehnicieni. Consiliul ar fi avut secțiuni separate care corespundeau diferitelor părți ale economiei, fiecare secțiune ar fi urmat să fie supravegheată de comisii de control formate numai din muncitori, acestea urmând să formeze, la rândul lor, o comisie de control a întregului Consiliu. Consiliul ar fi urmat să stabilească regulile pentru activitatea în industrie, transport și agricultură, și ar fi fost împuternicit să preia firmele private. Această încercare constructivă de a rezolva problemele economiei, gândită și pusă pe hârtie de cei mai afectați de situația economică, a fost aruncată la gunoi de către Lenin, care avea propriul său „plan pentru muncitori”, sub forma unui proiect de decret care accepta condițiile economice și relațiile pe care comitetele fabricilor încercau să le lase în urmă, să le depășească.

Decretul lui Lenin de fapt intenționa ca aceste comitete să fie făcute să se subordoneze sindicatelor. Lenin a refuzat și să permită comitetelor să împrumute bani: efectul acestui refuz îl vom vedea imediat.

În prima zi în care bolșevicii ajunseseră la putere, propriul plan al muncitorilor a fost respins. Consiliul Central nu a cedat și nu s-a lăsat descurajat: pe 3 noiembrie a mai făcut o încercare și a mai venit cu un plan. De data aceasta a propus crearea unui consiliu de reglementare a industriei din Rusia. Acest plan era diferit de primul: excludea cu totul sindicatele, după ce liderii acestora trecuseră de partea lui Lenin. Liderii Consiliului Central au văzut că sindicatele erau prea îndepărtate de muncitori, și că nu erau capabile să contracareze încercările patronilor de sabotare a fabricilor.

La fel, planul de acum îi lăsa pe dinafară și pe patroni, și încerca să se asigure și să stabilească garanții că comitetele fabricilor nu vor putea fi înghițite de către stat. Consiliul Central deja se îndepărta cu viteză de concepțiile lui Lenin, și începea să-și dea seama cu rapiditate că numai muncitorii puteau conduce industria, dar ideile lui Lenin au rămas în picioare: „A fost asumat fără drept de apel că patronii și personalul tehnic ar trebui să continue să conducă întreprinderile sub privirea vigilentă a *controlului muncitorilor*.”¹

La sfârșitul lui octombrie, un purtător de cuvânt bolșevic al sindicatelor, Lozovski, a spus: „E necesar să facem absolut clar și categoric faptul că muncitorii din fiecare întreprindere nu trebuie să trăiască cu impresia că întreprinderile le aparțin lor.”²

Însă, pentru muncitori, revoluția a însemnat că forțele productive ale țării erau acum în mâinile lor. Proiectul de decret asupra Controlului Muncitorilor publicat în noiembrie a stabilit crearea Sovietul Rusiei pentru Controlul Muncitorilor. Însă acesta avea doar 5 reprezentanți din partea comitetelor fabricilor, care au devenit astfel o minoritate. Controlul Muncitorilor avea să fie realizat de organisme alese, ori de către comitetele fabricilor împreună cu conducerea fabricilor, ori de adunări generale ale

¹ Carr, p73.

² citat în Carr, p74.

muncitorilor: aceste organisme ar fi avut acces la contabilitatea firmelor, și la alte informații (pe care deja foarte multe dintre comitetele fabricilor le aveau), și deciziile lor ar fi urmat să fie obligatorii.

Erau însă două „însă”- enorme în această propunere. În primul rând, sindicatele de la centru ar fi avut puterea să anuleze deciziile comitetelor fabricilor, și în al doilea rând, în orice întreprindere „importantă pentru stat”, comitetele aveau să fie trase la răspundere de instituțiile statului pentru a nu ieși din linie și pentru a executa instrucțiunile pe care le primeau. Aceste două puncte negau orice aspect pozitiv pe care decretul l-ar fi avut în privința controlului din partea muncitorilor. Instrucțiuni și mai detaliate au fost trecute într-o anexă a decretului, aceste instrucțiuni au fost elaborate de o comisie restrânsă, formată din 3 bolșevici și 2 social-revoluționari de stânga: „fiecare bucătar să poată governa”, într-adevăr!

În cele din urmă, noul guvern a elaborat „Instrucțiuni Generale în privința Controlului Muncitorilor”, care au ajuns să fie cunoscute sub numele de „Contra-Manualul”. Intenția sa generală era de a transforma comitetele fabricilor în filiale lipsite de putere ale sindicatelor. Intenția sa principală e exprimată clar în articolul 7: „(...) dreptul de a da ordine care privesc managementul, conducerea și funcționarea întreprinderilor rămâne în mâinile patronilor”.

Consiliul Central al Comitetele Fabricilor a distribuit un „Manual Practic pentru Implementarea Controlului Muncitorilor” la sfârșitul lui noiembrie 1917. Acest manual cerea ca fiecare fabrică să aibă comisii care să organizeze producția, să se ocupe de trecerea de la producția de război la producția pe timp de pace, să se ocupe de aprovizionarea cu combustibil și materie primă etc. Aceste comisii după toate probabilitățile urmau să folosească priceperea și cunoștințele tehnicienilor și specialiștilor, dar aceștia nu aveau nici o putere de a impune vreo decizie; acest lucru era diametral opus de schema concepută de Lenin.

Comitetele fabricilor ar fi trebuit să se unească de jos în sus: în federații locale, federații regionale și o federație națională, constituindu-se astfel într-o amenințare directă față de aparatul de stat bolșevic.

Apoi, Consiliul Central a alcătuit un Model de Statut pentru comitetele fabricilor, ca răspuns direct la „Contra-Manualul” bolșevicilor și la instrucțiunile lor. Acest model avea în vedere ca comitetele fabricilor să fie integrate într-un consiliul al sistemului economic, care să se ramifice într-o rețea de Consilii Economice ale Poporului în fiecare cartier, oraș și regiune. Componenta acestor consilii urma să fie aleasă la conferințele comitetelor din fabrici, în condițiile în care toți cei care făceau parte din ele trebuia să provină direct dintr-un comitet al fabricilor. În decembrie deja, acest plan era dezvoltat pe deplin și pus pe hârtie în detaliu. Consiliile locale ar fi urmat să reunească comitetele din fabrici, din transport cu cele din comerț și agricultură. Aceste consilii regionale urmau fiecare să-și aleagă un Consiliu Economic Suprem. Fiecare Consiliu Economic Suprem avea să se ocupe de organizarea activității economice din localitatea sa. Numeroasele idei și planuri venite din partea muncitorilor din fabrici au arătat că muncitorii știau că socialismul va fi gol și lipsit de conținut dacă ar fi fost orice altceva decât propria lor activitate.

Înceau să rezolve în mod concret problemele uriașe cu care se confrunta Rusia; dar la fel făceau și bolșevicii, numai că din perspectiva clasei din care ei făceau parte. O versiune modificată a ideii Consiliilor Economice a fost scoasă la înapoi într-un asemenea mod că ar fi slăbit comitetele fabricilor, stabilind gradual un control centralizat de sus în jos și sugrumând inițiativele locale.

Cele mai multe comitete din fabrici au aprobat propunerile Consiliului Central și au respins propunerile venite din partea bolșevicilor pentru Consiliul Controlului Muncitorilor. Comitetele din fabrici din industria metalurgică s-au plâns că „Contra-Manualul” bolșevicilor „le puneă cătușe muncitorilor”, și au spus că doar „Manualul Practic” le dădea muncitorilor mai mult spațiu pentru a se auto-administra și acesta era cel care îi făcea pe „muncitori să fie practic conducătorii fabricilor.”³

În perioada care a urmat Revoluției din Octombrie, activitatea din ce în ce mai extinsă și intensă a comitetelor fabricilor a fost necesară pentru a face față tacticilor de sabotaj din partea patronilor, încuierii fabricilor de către aceștia și refuzului lor de a plăti salariile. Sute de firme au fost preluate

³ citat în Sirianni, p101.

de muncitori care nu au avut de ales, pentru că erau nevoiți să supraviețuiască. Guvernul bolșevic și sindicatele erau împotriva preluării întreprinderilor de către muncitori: incredibil, Consiliul Economic Suprem a amenințat că va tăia fondurile către aceste firme preluate de muncitori!

Multe firme, fabrici și ateliere erau deja administrate de consilii colegiale ale muncitorilor, tehnicienilor și administratorilor, toate sub privirea atentă a comitetelor din fabrici. La mijlocul lui 1918, comitetele fabricilor erau implicate în adunările consiliilor de management în trei cincimi din totalul fabricilor din Rusia, și în regiuni ca Uralii, iar în bazinul Donetz chiar și în mai multe. Comitetele se confruntau cu dificultăți economice enorme într-o perioadă de colaps economic care nu a fost provocat de muncitori. Comitetele au făcut o serie de eforturi constructive pentru a depăși haosul. Comitetele Consiliului Central din Petrograd au coordonat munca de organizare a distribuției de medicamente, IARN, combustibil pentru mașinării etc către provinciile din Rusia și către Finlanda. Chiar înainte de Revoluția din Octombrie, Prima Conferință a tuturor Comitetelor fabricilor din Rusia ceruse un plan pentru a trece de la producția de război la producția pe timp de pace: Consiliul Central a creat comisii de demobilizare pentru a face acest lucru.

Politic, comitetele începeau să-și clarifice atitudinile. Un muncitor bolșevic, Matvei Zhivkov, care era președintele comitetului fabricii de la centrala electrică 1886 din Petrograd, a spus: „(...) acolo unde suntem noi, în comitetele din fabrici, aceste instrucțiuni sunt elaborate, iar ele vin de jos, de la muncitori, și cuprind toate ramurile din industrie. Acestea sunt instrucțiunile care vin din locurile unde oamenii muncesc, care vin din partea vieții, și astfel sunt singurele instrucțiuni care pot avea valoare. Ele arată ce pot realiza comitetele fabricilor și, astfel, ele ar trebui să domine orice chestiune care privește controlul din partea muncitorilor.”⁴

⁴ citat în Sirianni, pp 99-100.

Disciplinarea Muncitorilor

Sindicaliștii bolșevici nu erau însă de acord, și s-au dezlănțuit în atacuri verbale la adresa muncitorilor. Pentru Tomski, „productivitatea scăzuse atât de mult încât muncitorii produceau mai puțină valoare decât salariile pe care le primeau”. Gostiev s-a referit la „sabotajul economic, care acum nu mai e făcut doar de burghezie, ci de întreaga națiune, de clasa muncitoare”.¹ Șliapnikov, Comisarul pentru Muncă și viitorul lider al așa-zisei „Opoziții a Muncitorilor”, s-a plâns astfel de muncitori și de comitetele fabricilor în martie 1918: „Într-un cuvânt, lucrurile sunt în mâinile unei mulțimi care, din cauza ignoranței și a lipsei de interes în privința producției, literalmente pune frână întregii producții”.²

În fața unor asemenea comentarii, și cum bancherii și patronii refuzau să le plătească salariile, nu e de mirare că muncitorii se întrebau de ce să mai muncească în condițiile în care bolșevicii îi țineau la putere pe foștii patroni și le apărau motivele pentru ca aceștia să facă profit?

În ciuda acuzațiilor, productivitatea crescuse de fapt constant după ce atinsese un punct minim în ianuarie 1918.

Muncitorii încă încercau să construiască o societate nouă, și dieta mizerabilă servită de bolșevici nu avea să-i oprească, își spuneau ei. Din cauza haosului în care funcționau, nu e deloc surprinzător dacă multe comitete ale fabricilor au pus interesele lor pe primul plan și s-au concentrat să rezolve problemele specifice fabricii lor. Acuzații au fost aduse atunci că aceste comitete erau „parohiale” și „că acționau numai în mod particular”. Acuzatorii erau ei înșiși responsabili pentru aceste tendințe, întrucât guvernul le-a interzis comitetelor accesul la credite: prin urmare, adesea comitetele au fost nevoite să vândă din mașinării și din stocuri pentru a putea plăti muncitorii și pentru a nu opri producția.

Decretul de naționalizare, elaborat pe 14 decembrie 1917, a fost o parte dintr-o strategie împotriva auto-administrării fabricilor de către muncitori. Noi consilii aveau să vină la conducerea firmelor, și vechile conduceri și comitete din fabrici ar fi urmat să fie reprezentate în cadrul lor.

În timp ce muncitorii, care ceruseră naționalizarea, adesea îi expropriau pe patroni înainte să primească „aprobarea oficială” și credeau că ei conduc firmele acum, concepția bolșevicilor era radical diferită: într-adevăr, bolșevicii adesea făceau naționalizările în ciuda voinței lor. Dar odată naționalizate, „deciziile care priveau conducerea, managementul și activitatea în industrie aparțineau conducerii întreprinderilor. Comisiile de control (ale comitetelor fabricilor) nu vor face parte din conducerea întreprinderilor, și în management, și nu vor fi responsabile de cum operează conducerea, care rămâne o chestiune care îi privește pe manageri”.³

În Urali, cele mai multe firme au fost preluate de muncitori și naționalizate. O conferință din Petrograd pe 7 ianuarie 1918 a delegațiilor care fuseseră trimiși de 300.000 de muncitori a pus pe hârtie o schemă pentru naționalizarea industriei de minerit. Fiecare mină avea să-și aleagă un consiliu de administrare format din 25-60 de oameni, și care includea reprezentanți ai personalului tehnic și administrativ: acesta urma să formeze apoi un executiv format din 3 până la 15 oameni. Urmau să aibă loc alegeri directe pentru toate organismele din localități, până la nivel regional, în urma cărora urma să se formeze astfel un Consiliu Central al Minelor. Drepul muncitorilor de a revoca un delegat pe care îl aleseseră în orice consiliu la oricare nivel a fost trecut în scris în mod clar și explicit, și sindicatele și organismele din partea statului erau excluse categoric din aceste consilii. Din nou, putem vedea încercările constructive ale muncitorilor de a dezvolta structuri practice care să le dea control, împotriva

¹ citat în Ferro (October), p176.

² citat în Sirianni, p106-7.

³ citat în Ferro (October), p177.

planurilor guvernului. În atitudinea lor față de personalul tehnic, muncitorii nu erau de regulă ostili, deși tehnicienii doreau un control mai mare din partea statului pentru a le garanta pozițiile și erau împotriva controlului din partea muncitorilor. Cu toate acestea, mulți dintre tehnicienii doreau să lucreze cu comitetele, care aveau nevoie de priceperea și de cunoștințele lor.

Sindicatul considera că rolul lor principal era de a crește producția prin organizarea mai strictă a muncii și prin disciplinarea muncitorilor. Sindicatul au sărit imediat să ajute la stabilirea muncii la normă, și la bucată, și la stabilirea unor prime, pentru a crește productivitatea și pentru a impune disciplina. În acest fel, ele îl sprijineau pe Lenin.

În septembrie 1917, Lenin ceruse impunerea „muncii obligatorii” pentru toată lumea (dar nu chiar pentru toată lumea din moment ce nu îl includea și pe el și pe cei alți bolșevici de frunte); în ianuarie 1918, într-un articol nepublicat el a scris că „muncitorii care muncesc încet” ar trebui „aruncați în închisoare”.

Pentru Lenin, „numai intelectualitatea mică burgheză de clasă nu putea înțelege că cea mai mare dificultate a socialismului consta în garantarea disciplinei muncii”: „cea mai mare dificultate” a socialismului se vede că e aceeași pe care o are și capitalismul!

Soluția lui Lenin a fost aceeași ca a capitalismului: „Normele de muncă trebuie puse pe agendă, aplicate în practică și experimentate; trebuie să aplicăm mult din ceea ce e științific și progresist în sistemul Taylor-ist (...)”⁴

Lenin, și nu muncitorii, a fost cel care decidea ce să fie „pus pe agendă”, dar muncitorii, și nu Lenin, erau cei pe care se experimenta munca la normă.

Această atitudine a ieșit la iveală la Primul Congres al Sindicatelor, desfășurat în ianuarie 1918.

Comitetele fabricilor au fost atacate pentru că nu ar fi fost organizate, sau disciplinate sau destul de experimentate. Nimeni din Consiliul Central al Comitetelor Fabricilor nu a fost prezent pentru a apăra și pentru a susține punctul de vedere al Comitetelor Fabricilor.

Bolșevicul Gastev a propus o rezoluție care a fost adoptată aproape cu unanimitate și care pleda pentru reconstrucția industrială a Rusiei cu capital străin, pentru implementarea Taylorism-ului (munca la normă, monitorizarea timpului de lucru și a vitezei de lucru etc), pentru creșterea productivității și disciplinei, pentru obligarea muncitorilor să facă muncile care erau necesare, și pentru păstrarea întreprinderilor în proprietate privată.

Asupra acestei abordări s-a căzut de acord la Conferința Sindicatelor din 4 martie. Bolșevicii au trecut la bolșevizarea sindicatelor care nu erau controlate de ei, prin tactici de întrerupere a întâlnirilor acestora, prin crearea unor sindicate rivale, și numirea oficialilor de sus în jos, de la centru, astfel încât toate sindicatele să adopte abordarea capitalistă a lui Gastev.

Protestele din partea muncitorilor în privința lipsei independenței față de stat a sindicatelor au început să fie din ce în ce mai multe în primăvara lui 1918. Comitetele fabricilor încă încercau și în aceste condiții să fie constructive. În timp ce răspundeau atacurilor calomnioase aduse împotriva lor de către sindicate, comitetele propuneau sindicatelor să fie unite și să colaboreze cu ele, astfel încât să nu existe un conflict între cele două organizații ale muncitorilor. Propunerile aveau atașate anumite condiții: calitatea de membru a muncitorilor să fie implicit automată, astfel încât toți muncitorii să participe la procesul de luare a deciziilor; comitetele fabricilor să acționeze ca filiale locale; summitul sindicatului să fie o conferință a delegaților comitetelor din fabrici, care să aleagă apoi un executiv care să acționeze cum a făcut-o Consiliul Central al Comitetelor Fabricilor.

Comitetele fabricilor din Petrograd au fost cu câțiva pași înaintea tuturor în gândirea unei economii coordonate centralizat în august 1917 și au propus planuri după planuri, toate propuneri practice, pentru ca muncitorii să conducă economia și să treacă la socialism.

După ce Lenin a ignorat cu desăvârșire aceste propuneri, a fost chiar o nesimțire din partea lui să spună la al 3-lea Congres al Sovietelor din ianuarie 1918: „Introducând controlul muncitorilor, noi știm că va dura foarte mult până când se va putea răspândi în toată Rusia, dar am dorit să arătăm

⁴ citat în Carr, p116.

că recunoaștem un singur drum – acela al schimbării venite de jos în sus; am dorit ca muncitorii, prin propunerile trimise de jos în sus, să alcătuiască principiile noi de bază ale economiei...”

De fapt, muncitorii se luptau în tot acest timp tocmai cu capitalismul de stat al lui Lenin care era împoțonat de formă cu un rol decorativ pentru controlul muncitorilor.

Muncitorii aveau propriile lor planuri și o concepție superioară a socialismului, născută din necesitate: dacă dădeai retorica lui Lenin la o parte, tot ce dorea acesta era „Puterea către Partid!”

Nu a durat mult ca Lenin să declare deschis și clar conținutul capitalist al socialismului său. În martie 1918, el a cerut „conducerea din partea unui singur om” pentru căile ferate: pentru el, auto-administrarea colectivă era rudimentară și trebuia înlocuită de managementul din partea unui singur om.

În „Misiunile actuale ale Puterii Sovietice”, Lenin a scris: „Orice mașinărie larg răspândită a industriei – și aici stă exact sursa materială productivă și baza socialismului – necesită unitate strictă și necondiționată a voinței, care direcționează simultan munca a sute de mii de muncitori și a zeci de mii de oameni... Subordonarea tuturor unei singure voințe e condiția necesară pentru succesul procesului muncii organizate pe modelul unei mașinării larg-răspândite a industriei.”⁵ De ce muncitorii ar fi trebuit să lupte și să moară pentru această voință unică, Lenin nu s-a obosit să explice.

În 1915, pe atunci menșevic, Larin a scris un articol plin de entuziasm față de statul războinic, Germania: „Germania contemporană a dat lumii un model de direcție centralizată a economiei naționale, ca o singură mașinărie care funcționează pe baza unui plan.”

Lenin a preluat această temă la care a adăugat observația sa că socialismul fusese realizat politic în Rusia și economic în Germania. În aprilie 1918, Lenin a ținut această predică: „Da, să învățăm de la germani! Istoria merge pe căi în zig-zag și pe cărări sinuoase. Se întâmplă că Germania e cea care acum, cot la cot cu imperialismul bestial, întruchipează principiile disciplinei, organizării, a muncii solide împreună, pe baza mașinării moderne a industriei, a strictei ținere a evidenței și contabilității, și pe baza controlului.”

Că toată această disciplinare a muncii ar avea o oarecare legătură cu „imperialismul bestial” nu i-a trecut prin cap lui Lenin: pentru el, singurul lucru greșit la capitalismul de stat al Germaniei era faptul că Germania era un stat burghez imperialist; dacă înlocuia „burghez imperialist” cu „stat proletar”, gata: asta însemna socialismul pentru el.

Metodele capitaliste de producție nu pot crea decât capitalism, dar Lenin a crezut că ele ar sprijini și crearea „socialismului” în egală măsură. Pentru a-și argumenta ferm punctul de vedere, Lenin s-a referit la un Țar: „Socialiștii ruși trebuie să studieze capitalismul de stat al Germaniei (...), și să-l adopte cu toată puterea, să nu se dea înapoi de la folosirea metodelor dictatoriale pentru a grăbi adoptarea lui, chiar mai mult decât (Țarul) Petru (cel Mare) a grăbit adoptarea occidentalizării Rusiei barbare, fără să se dea înapoi de la folosirea armelor barbare pentru a lupta cu barbarismul.” Pentru muncitori, acest lucru însemna și muncă și mai multă și mai grea, și mai multă organizare (la ordinele altora).

Al 7-lea Congres al Partidului din martie 1918 a cerut implementarea „celor mai viguroase, hotărâte, lipsite de milă și draconice măsuri pentru a crește auto-disciplinarea și disciplinarea muncitorilor și țăranilor.”

Miliutin, într-o ședință a Vesenka (Consiliul Național Suprem al Economiei), a cerut impunerea „muncii obligatorii”, desigur „nu tipul de muncă obligatorie care a fost aplicat în Occident, nu tipul de muncă obligatorie la care se gândesc aici masele și care spune că toți trebuie să fie puși să muncească, ci acel tip de muncă obligatorie ca un sistem de disciplină a muncii și ca un sistem de organizare a muncii în interesul producției.” Nu în interesul muncitorilor, desigur: acest sistem de muncă obligatorie necesita „o disciplină de fier auto-impusă” din partea muncitorilor.

Vesenka era vârful unei rețele de glavki (comitete de conducere) și tsenri (centre). Acestea fuseseră formate și imitau comitetele de război din vremea țarismului și funcționau cu ajutorul conducerilor întreprinderilor. Larin, un admirator al capitalismului german, și Miliutin erau doi dintre liderii Vesenka,

⁵ citat în Carr, p191. (Carr says this aroused „the most obstinate prejudices” !)

amândoi planificatori entuziaști. La sfârșitul lui Aprilie, Vesenka a emis un decret care a scos în afara legii „naționalizările sălbaticе”, dar acesta, ca și alt decret similar emis în februarie, a fost ignorat cu desăvârșire. Comitetele fabricilor au ignorat autoritatea Vesenkăi: în ce-l privește, Consiliul Central al Comitetelelor Fabricilor acționa fără să aștepte vreo aprobare oficială.

Șefii Bolșevici

În mai 1918, când Congresul tuturor Consiliilor Economiei Naționale s-a întrunit în Moscova, la el au participat delegați din partea Vesenka, din partea glavki-lor, și din partea tsentri-lor, delegați din partea sindicatelor, dar nici un delegat din partea comitetelor din fabrici. Ușa era închisă cu fermitate în fața muncitorilor, pe măsură ce comitetele deveneau tot mai mult filiale locale ale unor sindicate birocratizate cu strășnicie și conduse ferm pe scară ierarhică.

Sindicatelor erau subordonate Statului, așa cum se stabilise la Primul congres al Sindicatelor. (Un delegat din partea anarhiștilor a descris sindicatele ca fiind „morti vii”; altul a spus că comitetele fabricilor erau „celule ale ordinii socialiste care avea să vină, o ordine fără putere politică”.)

Un decret din 28 iunie 1918 a naționalizat toată industria principală, făcând ca Statul să devină principalul organizator în Rusia; munca urma să fie un serviciu obligatoriu, iar munca la normă era privită ca ceva normal.¹

Cum invazia Puterilor Aliate și războiul civil abia începuseră, nimic din ce s-a întâmplat până la aceste evenimente nu poate fi pus în seama factorilor determinați de acestea.

Impunerea muncii la normă și a normelor de producție însemna că muncitorii munceau până se epuizau și se îmbolnăveau, pentru a putea câștiga un salariu care le permitea doar supraviețuirea. Și totuși, la sfârșitul anului, normele de muncă au fost mărite în toată industria pentru că mașinăria de stat considera că salariile erau „periculos de mari”. În ianuarie 1919, normele au fost mărite cu 150 la sută în toată industria metalurgică.

Aceste evoluții au început să provoace nemulțumire în interiorul partidului bolșevic, chiar și printre cei care nu munciseră o singură zi în viața lor. „Kommunist”, ziarul „Comuniștilor de stânga” a publicat un atac la adresa lui Lenin din partea lui Osinski. Printre alte critici, Osinski a susținut că „disciplina” lui Lenin era exact la fel ca cea a capitaliștilor; că numai muncitorii puteau să se emancipeze și să se elibereze pe ei înșiși; că Lenin făcea o confuzie între îmbunătățirea productivității și munca din ce în ce mai multă și mai grea, „Se spunea că socialismul și organizarea socialistă a muncii vor fi construite de proletariat, sau nu vor fi construite deloc; dar apoi cu totul altceva a fost construit, și anume: capitalismul de stat.”² Lenin a replicat, așa cum făcea mereu când nu avea argumente, cu o tiradă de abuzuri și tâmpenii: de exemplu, declarațiile că introducerea autorității capitaliste și a disciplinei muncii erau un atac asupra auto-organizării muncitorilor erau „o ocară teribilă și implicau completa renunțare a punerii comunismului în practică și totala dezertare în tabăra micii burghezii.”

Muncitorii au putut să se impună în câteva ocazii monolitului din ce în ce mai mare al puterii de stat bolșevice. În timpul lui 1918, combine ale capitalismului de stat au fost impuse în industriile de pielărie, textile și zahăr, în urma înțelegerii și cooperării între stat și foștii patroni. Industrialistul de dreapta, Mescherskii, a cerut să fie lăsat să creeze un „trust” similar în industria metalurgică, în care fabricile să fie conduse de foștii lor patroni burghezi. Cererea sa a fost aprobată de Lenin și de Troțki, iar oficialii de la sindicatul metalurgiștilor au sprijinit proiectul. Muncitorii se opuneau însă foarte tare acestui proiect. O conferință a delegaților de la uzinele afectate de el a cerut să se înceteze cu aplicarea lui și să se treacă la naționalizarea urgentă. Cum bolșevicii nu erau destul de puternici pentru a zdrobi o asemenea disidență, presiunea venită de jos în sus i-a făcut să renunțe la susținerea proiectului.

¹ „Salariile pentru munca la normă (...) cea mai bogată sursă pentru reducerea salariilor și pentru înșelătoriile din partea capitaliștilor.” „(...) sunt forma de salarii aflată în cea mai mare armonie cu modul capitalist de producție.” Capitalul, Volumul 1, Karl Marx, p518, p521.

² citat în Sirianni, p149.

Fără îndoială războiul civil a întărit și a consolidat tendințele către control centralizat și către planificare de la centru spre periferie, și care presupuneau conducerea întreprinderilor de către un singur om și angajarea unor specialiști tehnici foarte bine plătiți.

În sine centralizarea nu e un lucru rău: problema e cine face centralizarea, și cu ce scop? Din nou, folosirea talentelor personalului tehnic a fost esențială, dar pentru ce scop erau folosite aceste talente?

Țăranii erau furioși că foștii exploatare deveniseră acum manageri ai fermelor colective Sovhozi. „Specialiștii” primeau salarii imense, și managerii și directorii trăiau în luxul conacelor foștilor moșieri: uneori fostul moșier era el însuși director. Mesajul lui Lenin către țărani a fost: „dacă voi nu știți cum să organizați agricultura în modul nou, noi trebuie să-i aducem pe foștii specialiști să o facă.”

În timp ce în „Statul și Revoluția” Lenin ceruse „distrugerea statului burghez”, acum în „Vor rămâne bolșevicii la putere”, Lenin spunea că „statul burghez trebuie folosit, confiscat”. Astfel, Troțki a implicat masiv corpul de ofițeri tariști în organizarea Armatei Roșii. Când Molotov a analizat personalul glavki, a descoperit că 57 la sută proveneau cu siguranță din clasele care nu munceau; ceilalți 43 la sută includeau reprezentanți din partea sindicatelor, dintre care cei mai mulți nu erau nici ei muncitori. A concluzionat în raportul său (înaintat în decembrie 1918) că cei care făceau politicile erau „reprezentanți ai patronilor și angajatorilor, tehnicieni și specialiști”. Un profesor „alb” a relatat în toamna lui 1919 că „la vârful multor centre și glavki stau foștii angajatori și foștii oficiali din trecut și foștii manageri ai afacerilor. Vizitatorul nepregătit care merge în aceste centre și care cunoaște personal fosta lume comercială și industrială ar trebui să fie surprins să vadă foștii proprietari ai marilor fabrici de piele stând în fotoliile Glavkozkh, marii manufacturieri stând în fotoliile Centrale ale industriei textile, etc”³

Voința de a folosi mașinăria de stat țaristă a fost extinsă de un decret al Sovnarkom (Consiliul Comisarilor Poporului), emis în 1920, în care era exprimat și regretul că „fostul aparat de stat care știa cum să-i înregistreze pe cetățeni nu numai în orașe, dar și la sate” fusese distrus de revoluție.

În ciuda acestei acțiuni distructive a revoluției, mobilizarea muncii tot nu a fost realizată. Un purtător de cuvânt din partea Narkomtrud (Comisariatul Muncii) s-a fâlit: „Noi am asigurat aprovizionarea cu forță de muncă potrivit planului și, în consecință, fără a ține cont de particularitățile individuale sau de calificările individuale sau de dorința unui muncitor de a face sau nu o muncă sau alta.” Vorbea despre muncitori de parcă erau mărfuri.

Politicile salariale ale guvernului se bazau pe stimulente și munca la normă; salariile erau împărțite pe categorii ierarhice, cele mai mari fiind destinate personalului administrativ și tehnic.

La al 8-lea Congres al Partidului din martie 1919, noul program declara că „metodele socialiste de producție pot fi asigurate numai pe baza disciplinei tovărășești a muncitorilor.” Sindicatelor le-a revenit sarcina de a crea această nouă „disciplină socialistă”. Tribunalele marțiale ale Muncii au judecat 945 de cazuri (trecute în evidențe) în 1920. Aproximativ jumătate dintre acestea se refereau la punctualitate; altele erau ale muncitorilor care fuseseră acuzați că nu au vrut să facă ore suplimentare duminică, că nu au executat ordinele sau nu s-au supus disciplinei cerută de sindicate, că au plecat prea repede de la muncă și că provocau agitație printre ceilalți muncitori pentru scurtarea zilei de muncă.

Al 9-lea Congres al Partidului din martie 1920 nu doar că accepta pe deplin principiul conducerii din partea unui singur om, dar chiar a propus și patru moduri diferite pentru instituirea lui. Fragilitatea dezarmantă a „opoziției” care apărea în interiorul partidului bolșevic a fost arătată de „Opoziția Muncitorilor” a lui Lutovinov, care spunea că vor continua respectarea politicii de conducere a întreprinderilor de către un singur om, în ciuda faptului că nu erau de acord cu ea. În primul rând partidul, apoi la finalul finalului, muncitorii.

În noiembrie 1920, numai 12 la sută din industria naționalizată mai avea o formă de conducere colectivă a întreprinderilor. 1783 din totalul de 2051 de mari întreprinderi controlate de Vesenska aveau conducerea asigurată de un singur om. Pentru a pune capăt absenteismului și „ineficienței”, guvernul introdusese cărți de muncă (cărți de pontare a muncii) pentru muncitorii din Moscova și Petrograd (până atunci fuseseră folosite numai pentru obligarea fostei burghezii să muncească). „Duminicile comuniste” –

³ citat în Carr, p183.

adică zilele în care se muncea fără plată – au fost instituite cu aprobarea entuziastă din partea lui Lenin. Această presiune pentru ca muncitorii să muncească în plus fără a fi plătiți, cu Subbotnici muncind duminicile fără să fie plătiți, și Voskresnici muncind duminicile fără a fi plătiți, în cele din urmă s-a prăbușit. Muncitorii erau (chiar inexplicabil!) nu foarte încântați. Lenin a încercat să dea un exemplu: el chiar a muncit „o duminică comunistă” fără să fie plătit, pe 1 mai 1920.

Un favorit mai recent al bolșevicilor, Troțki, merită să spună câteva cuvinte în acest moment. În ianuarie 1919, la un congres al sindicatelor, el a insistat că „într-o vreme în care sindicatele reglementează salariile și condițiile de muncă, când numirea Comisarului pentru Muncă depinde și ea de congresul nostru, nici o grevă nu poate să aibă loc în Rusia Sovietică. Să punem punctul pe i în această privință.”

După ce-a pus punctul pe i, a trecut să pună și cruce t-ului în anul următor, când a recunoscut că e „dreptul statului muncitorilor să-i trimită pe fiecare muncitor și pe fiecare muncitoare acolo unde e nevoie de ei pentru a-și face datoria față de economie”; și că e „dreptul statului, al statului muncitorilor, să-i pedepsească pe fiecare muncitor și pe fiecare muncitoare care refuză să îndeplinească ordinele statului, și care nu se supun voinței clasei muncitoare și îndeplinirii sarcinilor ei economice.”

Dezbrăcat de vorbărie și de retorică, mesajul lui Troțki către muncitori era: „Noi, Bolșevicii, suntem șefii voștri acum: muncitorilor, înapoi la muncă!”

Apelurile făcute de Troțki pentru „militarizarea muncii” – „în care fiecare muncitor se simte ca un soldat al muncii, care nu poate dispune de persoana lui în mod liber” – au fost însușite de Comitetul central al partidului, care a pus în discuție doar dacă această militarizare a muncii ar trebui să ia o formă mai „birocratică”, „sănătoasă”.

Revoluția Înfrântă

În dezbaterile asupra rolului sindicatelor în așa-zisul „stat al muncitorilor”, partidul vorbea cu sine însuși. Granițele între clase deja au fost trasate prin emascuarea comitetelor fabricilor și a sovietelor. De o parte a granițelor de clasă stăteau Lenin, birocrății și capitalismul de stat; de cealaltă parte erau muncitorii (atât bolșevici cât și cei care nu făceau parte din partid) și socialismul.

Cum Lenin a luat înapoi fabricile de la muncitori, le-a lăsat acestora... dreptul de a face grevă! Ca și cum muncitorii făcuseră revoluția pentru a câștiga dreptul de a face grevă.

Zdrobirea revoltei de la Kronstadt din martie 1921 a expus contra-revoluția pe față. Pentru muncitori, Troțki nu era un erou al Armatei Roșii, ci călăul nenorocit și ticălos al soldaților și marinarilor de la Kronstadt.

Sfârșitul războiului civil la finalul anului 1920 și introducerea NEP (Noua Politică Economică, numită „Noua Exploatare a Proletariatului” de către Opoziția Muncitorilor) a dus la șomaj. Pe măsură ce industriile erau reorganizate și raționalizate, muncitorilor li se dădeau papucii.

Foametea din ce în ce mai mare de la țară îi ținea pe acești muncitori în orașele și orașe: sărăcia lor lucie însemna că statul putea să facă fix ce dorea cu ei, fără să mai aibă nevoie de coerciție.

În septembrie 1921, un decret a declarat că sistemul salarial era „un factor fundamental în dezvoltarea industriei” și că pe mai departe „orice idee de egalitarism trebuie exclusă din start”.

Chiar și ca cineva să se gândească la socialism era exclus. La al 5-lea congres al sindicatelor din septembrie 1922, birocrății își lustruiau cupa victoriei.

S-a decis că, dacă un muncitor nu reușea să îndeplinească norma, salariul său să fie tăiat cu o treime, și că muncitorii puteau fi concediați fără compensații, dacă nu îndeplineau contractele de muncă. În ciuda a toate acestea, tot au izbucnit greve spontane împotriva conducerilor întreprinderilor, chiar și în iulie și în august 1923.

La mijlocul deceniului 1920, muncitorii erau înșelați de „omul NEP” și de birocrat, întrucât ajunseseră să plătească prețuri foarte mari pentru cele necesare traiului, în timp ce salariile lor erau foarte mici. Managerii și statul angajator îi conduceau pe muncitori cu o mână de fier, ei nu aveau nici un cuvânt de spus în modul în care erau administrate și conduse fabricile. Filiala locală a sindicatului și celula de partid erau în interiorul managementului, în timp ce șomerii, care erau ținuți să aștepte la porțile întreprinderilor, îi forțau pe muncitori să stea „la locurile lor”, permiteau ca salariile să fie menținute foarte mici și condițiile de muncă foarte proaste. „Opozanții” din partid au făcut apel la muncitori, dar aceștia i-au ignorat și nu i-au băgat în seamă. „Muncitorii păreau a spune prin tăcerea lor: e foarte frumos ce spuneți, dar ce înseamnă asta pentru noi?”¹

Din punctul de vedere al muncitorilor, ce însemna „lupta” din interiorul Partidului pentru ei? Nu era o chestiune de sloganuri „corecte”, ci mai degrabă de cine le punea în aplicare. Partidul putea face apel la „o luptă împotriva birocrăției” și muncitorii o puteau ignora, deși îi urau pe birocrăți din toată inima. Luptele de la conducerea partidului nu aveau nici o legătură nici cu socialismul, nici cu muncitorii, ci cu puterea – o imitare a politicii burgheze.

Lupta lui Lenin „împotriva birocrăției” nu însemna că muncitorii puteau ataca birocrăția, ci mai degrabă însemna că un alt organism birocratic să fie creat pentru a supraveghea peste alte organisme la fel de birocratice.

¹ citat în Ciliga, p21.

În mod similar, apelurile lui Troțki și protestele erau direcționate către partid: când în cele din urmă a fost nevoit să se întoarcă spre muncitori, care până atunci nu erau decât niște obiecte pentru el, nimeni nu a vrut să-i acorde nici o atenție.

Troțki nu era împotriva birocrăției, nici împotriva privilegiilor sau a inegalităților; ci dorea o „birocrăție mai bună” și privilegii „mai puțin exagerate”, și o „inegalitate mai puțin extremă”. Toate protestele sale erau o consecință a unui sistem pe care el l-a apărat până a fost omorât.

Troțkiism-ul atunci nu era decât un fel de Stalinism aflat în opoziție: la fel e și astăzi.

Spre deosebire de Troțki, Grupul Muncitorilor a atacat întregul regim politic și economic stabilit de Lenin înainte de implementarea Noii Politici Economice: ei au arătat că înfrângerea revoluției și-a avut cauza în abordările lui Lenin.

Baza programului lor era un slogan vechi dar încă valabil: „Emanciparea muncitorilor trebuie să fie făcută de muncitori înșiși”. Erau împotriva dictaturii unui singur partid și a organizării birocratice a producției. Pentru ei, socialismul însemna acțiunile creative și libere ale muncitorilor. În 1923, ei au produs un manifest care ataca „cultul personalității liderului” și a dus la câteva greve care au avut loc în acel an.

„Decemist”-ul Volodia Smirnov a mers chiar mai departe decât o făcuse Grupul Muncitorilor: „Nu a existat niciodată o revoluție a proletariatului, nici o dictatură a proletariatului în Rusia, a existat doar o „revoluție populară” de jos în sus și o dictatură de sus în jos. Lenin nu a fost niciodată un ideolog al proletariatului. De la bun început la sfârșit, el a fost un ideolog al intelligentsia.”

Muncitorii din Rusia în 1917 au mers mult prea departe decât intenționase Lenin să se meargă în schema sa privind fazele revoluției, așa că a trebuit să fie trași înapoi la locurile lor. Lenin dorea ca muncitorii să supravegheze capitaliștii care tot ei conduceau fabricile – o politică de colaborare între cele două clase.

Dar adevărata luptă de clasă se ducea între patronii care sabotau economia și muncitorii care preluau puterea asupra fabricilor. Împotriva aspirațiilor socialiste ale comitetelor din fabrici, Lenin și bolșevicii ofereau capitalismul de stat. Prin distrugerea comitetelor din fabrici, bolșevicii au pus capăt oricărei treceri la socialism; pentru a se asigura că rămân la putere fără să-i conteste cineva, bolșevicii a trebuit să înfrângă clasa muncitoare total, și asta au și făcut.

Eroarea fatală a comitetelor fabricilor a fost că au lăsat politica în seama sovietelor și bolșevicilor, în timp ce ele și-au concentrat eforturile asupra rezolvării problemelor economice.

În primăvara lui 1928, un lucrător iugoslav de la căile ferate care fusese în Rusia în timpul Revoluției a spus: „Situația azi e foarte diferită de ce era pe vremea mea: muncitorul manual e din nou prizonier în capcană, birocrății trăiesc la fel cum trăia burghezia pe vremuri, iar soțiile lor se poartă ca soțiile burghezilor de pe vremuri. E nevoie de o nouă revoluție.”

Un muncitor calificat a spus următoarele: „Acum trăim mult mai rău decât pe vremea capitaliștilor. Dacă atunci eram în situația de a muri de foame, dacă salariile ar fi fost atât de mici pe vremea vechilor stăpâni, am fi făcut o mie de greve. Dar acum ce mai putem face?”

În sfârșit, un comentariu din partea unui lucrător în industria textilă, și el însuși un fost comunist: „Niciodată în viața mea nu am cunoscut atâta sclavie câtă există în fabrica unde muncesc. Dacă așa ceva ar fi existat când țara era condusă de burghezi, aș fi aruncat de mult o bombă în fabrică!”²

² citat din Ciliga, p280, p33, p108-9.

Biblioteca Anarhistă

Rod Jones
Comitetele din fabrici în timpul Revoluției din Rusia
2005

Preluat la 16.12.2022 de la <https://iasromania.wordpress.com/>

ro.theanarchistlibrary.org